

DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.
Do „Dziennika” dołącza się co tydzień „SPORT POMORSKI”.
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—6 po południu.
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.
Rękopisów niezamówionych nie zwraca się.
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 30.
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17
w Grudziądzu, ul. Groblowa 5.

Przedpłata wynosi w ekspedycji i agencjach 2.75 zł. miesięcznie, 8.25 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3.11 zł. miesięcznie, 9.33 zł. kwartalnie.
Pod opaską: w Polsce 5.00 zł., do Gdańska 4.00 guld., do Niemiec 4.00 mk., do Francji i Ameryki 7.50 zł. miesięcznie.
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie, strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczanie pisma, a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 325, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalterja 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 225.

BYDGOSZCZ, sobota dnia 1 października 1927 r.

Rok XXI.

Pożyczka amerykańska jest pożądana, lecz nie konieczna.

Od wybitnego finansisty otrzymujemy następujące uwagi:

W ostatnich dniach sprawa pożyczki amerykańskiej nabrała wiele na aktualności. Znamienne były oświadczenia p. ministra skarbu Czechowicza, świadczące o poprawie naszej sytuacji finansowej. Jednocześnie prasa zagraniczna zamieszczała szereg artykułów, w których podkreśliła ogólną poprawę gospodarczą i finansową Polski. Nadto notowania papierów polskich na rynku nowojorskim przekroczyły wszelkie przewidywania. Wszystko zatem ułożyło się pomyślnie. Zmierzam jest, że w korzystnej dla nas chwili wyłoniła się ponownie sprawa realizacji wielkiej pożyczki zagranicznej.

Rozbieżne zdania o konieczności tej pożyczki, które można wyczytać z różnych pism, świadczą o tem, że sprawa ta wymaga wyjaśnienia.

Zwróciliśmy się przeto do wybitnego finansisty, stojącego na czele jednego z wielkich banków w Polsce, który wyraził nam swoje poglądy na obecny stan finansowy.

Z niektórych stron wysunięto obawy co do trwałości faktycznej stabilizacji złotego, wskazując na rosnący ujemny bilans handlowy. Obawy te, na szczęście, okazały się płonne. Zapasy dewiz i kruszców powiększały się nawet w miesiącach rosnącego ujemnego bilansu handlowego do tego stopnia, że obecne pokrycie waluty złotej wynosi z górą 50 procent, a przyjmując w rachubę obecny kurs dolara — 90 procent. Pokrycie banknotów złotych w tak wysokim stopniu zdaje się wyłączać wszelkie przypuszczenia i „przepowiednie” o załamaniu się złotego.

Również budżet państwowy nie nasuwa żadnych wątpliwości. Jeżeli przed kilku laty z powodu gospodarki rządowej stała katastrofa walucie polskiej wobec deficytowych budżetów, to obecnie niebezpieczeństwo w tej dziedzinie ustało zupełnie. Stałe nadwyżki budżetowe i dochody skarbowe w bieżącym roku potwierdzają to mniemanie w całej rozciągłości.

Nie należy jednak ukrywać pewnej rzeczy. Chodzi tu o rozwój naszego życia gospodarczego. Na skutek ujemnego bilansu handlowego, popłynęła z kraju za granicę część naszych środków pieniężnych. Ubytku nie zastąpiono niczem. Ze lukę należało wypełnić. Świadczy choćby fakt, iż puls życia gospodarczego bił silniej w ostatnich miesiącach, aniżeli dotychczas.

Przypuszczano, że Bank Polski powiększy liczbę banknotów obiegowych, tembardziej, że zapasy dewiz i kruszców w zupełności na to pozwalały. Jednakowoż Bank Polski nie tylko nie emitował nowych banknotów złotych, ale w obawie wyników rozwijającego się ujemnego bilansu handlowego obrał nawet drogę restrykcji kredytowych. Ograniczenia kredytowe pogorszyły o tyle sytuację dla życia gospodarczego, że

ubytek środków pieniężnych dał się dokuczliwiej we znaki.

Życie gospodarcze obrało sobie tedy inną drogę powiększenia środków pieniężnych, a mianowicie — powiększyło liczbę znajdujących się w obiegu weksli kupieckich. Nadmiar weksli kupieckich zastępuje ubytek środków pieniężnych. Surogat ten nie jest objawem pomyślnym. Przyczynił się on w pierwszym rzędzie do podrożenia kredytu, na co powszechnie uskarżamy się. Następnie nadmiar weksli kupieckich kryje w sobie niebezpieczeństwo przesilenia, które może być o wiele dotkliwsze, niż przy gospodarce gotówkowej.

Należy spodziewać się, że najbliższe miesiące wzbogacą życie gospodarcze nowymi środkami pieniężnymi z racji eksportu zboża. Okres po żniwach zazwyczaj obfituje w większe zapasy gotówkowe, co niewątpliwie wpłynie na zmniejszenie się ilości weksli kupieckich. Również poprawia się nasz bilans handlowy, wykazując dążność do równowagi.

Ze wszystkiego wynika, że waluta nasza jest zabezpieczona, jak nigdy dotychczas, że życie gospodarcze pulsuje silniej, niż w ubiegłych miesiącach, bilans handlowy dąży do równowagi, nadto czeka nas okres wzmoczonego eksportu, a więc stwierdzić należy powszechną poprawę ekonomiczną.

Wylania się zatem pytanie, czy pożyczka amerykańska jest potrzebna, czy też nie. Na zadane pytanie należy odpowiedzieć twierdząco. Wykrzesaliśmy żywotność sił, dźwigając się bez pomocy. Przypływ obcych kapitałów wzmocniłby w znacznej mierze życie gospodarcze, pozwalając na szybszy rozwój przemysłu i podniesienie rolnictwa w Polsce.

Pożyczka amerykańska umożliwiłaby nadanie faktycznej stabilizacji złotemu charakteru stabilizacji ustawowej. Byłoby to objawem niezmiernie zbawiennym. Dlatego też należy dążyć do zawarcia pożyczki, ale na warunkach dla nas dogodnych.

Warszawa, we wrześniu.

Światosław.

Pożyczka jeszcze nie przepadła!

Warszawa, 29. 9. (PAT) P. wicepremier Bartel przyjął dziś o godz. 10 wieczorem grupę dziennikarzy, którym oświadczył, że rokowania o pożyczkę nie zostały ani przerwane, ani zerwane, ani też zakończone. Pertraktacje z przedstawicielami banków zagranicz-

Rada finansowa czuwa nad ekonomicznym położeniem Polski.

Warszawa, 29. 9. (PAT) Rada finansowa po wysłuchaniu sprawozdania ministra skarbu uznała jednomyślnie, że jakkolwiek sytuacja gospodarcza i finansowa państwa w obecnej chwili jest pomyślna, należy jednak przestrzegać nadal ściśle zasad rządo-

Ameryka zgadza się na 75 milionową pożyczkę dolarową dla Polski.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.) Z inicjatywy przedstawicieli konsorcjum amerykańskiego podjęto wczoraj na nowo rokowania pożyczkowe. W kołach rządowych zapanował optymizm i oczekują zawarcia prawdopodobnie dziś wieczorem umowy. Nie małe wrażenie wywołała depesza radjowa z Waszyngtonu z wiadomością, że rząd Stanów Zjednoczonych udzielił zezwolenia na 75 milionów pożyczki stabilizacyjnej dla Polski, której emisja rozpocznie się 15 października.

Okolo godziny 11 w nocy przyjął wicepremier przedstawiciele prasy i oświadczył, że rokowania trwają jeszcze i obracają się koło sprawy kursu. Dziś

o 5 rano jak zapewniał p. Bartel miały się toczyć obrady w dalszym ciągu, ale nie chciał powiedzieć dlaczego o tak niezwyklej porze. Żadnych cyfr nie chciał wicepremier podać. Zapewnił jednakże, że konsorcjum jest zbyt poważne, aby grało w ciuciubabkę. Kwestja zakończenia pomyślnych rozmów jest zależną tylko od strony polskiej. **„Z jesteśmy twardzi — zakończył wicepremier — to już taka nasza natura (?)”**

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.) „Głos Prawdy” notuje, że na przedstawicielach konsorcjum amerykańskiego wywarła duże wrażenie stanowczość strony polskiej. Panowie Monnet i Fischer zwrócili się po ostateczne instrukcje.

Prasa niemiecka nie wierzy w niedojście do skutku polskiej pożyczki.

(z) Berlin, 30. 9. (tel. wł.) Prasa niemiecka, notując wiadomości o przerwaniu rokowań pożyczkowych w Warszawie, powstrzymuje się naogół od komentarzy.

„Vossische Zeitung” pisze, że rokowania pożyczkowe nie są ostatecznie zerwane i podaje radjo - telegram z Nowego Jorku, według którego departament stanów zatwierdził pożyczkę polską w wysokości 75 milj. dolarów. Pożyczka ma być rozpisana w przyszłym tygodniu.

(z) Nowy Jork, 30. 9. (tel. wł.) Banki z Wallstreet zostały zaskoczone wiadomością o przerwaniu przez rząd polski pertraktacji o pożyczkę. Mają one jednakże nadzieję, że rokowań ostatecznie nie zerwano i oczekują dokładnego sprawozdania z Warszawy. W związku ze sprawą tej pożyczki ma być powołany do Warszawy sekretarz ministerjum finansów Dewey na doradce finansowego.

Świetny stan

Banku Polskiego.

52,60% pokrycia w zlocie.

Warszawa, 30. 9. (AW.) Składające się, jak wiadomo ze złota, walut i dewiz, kruszców pokrycie obiegu banknotów Banku Polskiego dosięgło w drugiej dekadzie bm. imponującej sumy 399,9 milj. w zlocie, wówczas gdy dnia 1 maja 1926 r. wynosiło za ledwie tylko 123,1 milionów złotych w zlocie. Pokrycie kruszców wzrosło przeto w powyższym okresie z 33,27 proc. do 52,66 proc. przy jednoczesnym zwiększeniu się obiegu banknotów z 392,9 milj. zł. w zlocie do 778,4 milj. zł. W rzeczywistości kruszców pokrycie będących w obiegu banknotów wynosi obecnie nie 52,66 proc., jak przyjmuje Bank Polski, lecz 90,56 proc., Bank Polski stosuje bowiem przy przerahowaniu zapasów kruszców, walut i dewiz, parytetowy kurs złotego tj. 1 \$ równa się 5,18 zł. zamiast kursu giełdowego 8,93 zł.

Min. Czechowicz a red. Teska.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.) W związku z przedrukowaniem przez „Poranną Gazetę Warszawską” artykułu ze „Słowa Pomorskiego” p. t. „Napaść na marszałka Trąpczyńskiego”, nadesłał minister Czechowicz temu dziennikowi sprostowanie na podstawie dekretu prasowego. Minister stwierdza w nim, że zna redaktora Teskę jeszcze z czasów urzędowania w Bydgoszczy w 1920 roku przy likwidacji zarządu cywilnego Ziemi Wschodnich. Ostatnia niedawna wizyta u p. Teski, miała charakter wyłącznie towarzyski. Nawet na myśl nie przyszło p. Czechowiczowi namotananie jakiegokolwiek intrygi politycznej i kampanji przeciw marszałkowi Trąpczyńskiemu w „Dzienniku Bydgoskim”. Minister postanowił oddać sprawę rzuconej insynuacji przez „Poranną Gazetę Warszawską” sądowi.

Czyż wobec powyższego oświadczenia p. ministra skarbu Czechowicza, prasa endecka (a w ślad za nią i enperowska) ciągle jeszcze będzie rozsiewała kłamstwa i oszczerstwa o „Dzienniku Bydgoskim” i redaktorze Tesce?

Gdy królowie się żenią...

Nawet nazwisko narzeczonej trzymane jest w tajemnicy.

Rzym, 29. 9. (PAT) Król bułgarski Borys po kilkudniowym pobycie w Neapolu powrócił do Rzymu, gdzie spędził kilka dni. Nazwisko narzeczonej króla trzymane jest w największym sekrecie i wyjawione będzie dopiero w zimie w czasie nowej podróży, w której królowi towarzyszyć będzie prezes rady ministrów. W podróży tej król Borys odwiedzi rozmaite dwory europejskie.

Jak Poznań przyjmował zwłoki kard. Ledóchowskiego.

Manifestacja jakiej dawno nie było.

Poznań, 29 września.

Bija dzwony, dźwięki marsza żałobnego przerywają poważną ciszę i skupienie ulic, na których wśród kirem okrytych jarzających się świateł ulicznych przechodzi pochód żałobny ze zwłokami wracającego do swej katedry kardynała-arcybiskupa Ledóchowskiego.

Tryumfalny był to pochód temi samymi ulicami, którymi ongi — przed laty 52 — pochmurnym i zimnym rankiem lutowym wywozili Go zaborcy do więzienia, a wywozili go chyłkiem i wczesnym rankiem, bo bał się rozruchów w obronie uwięzionego arcybiskupa.

Dziś wjeżdżał w tryumfie! W hołdzie i czci stanęło po ulicach i w szeregach ok. 120.000 osób. Szły szkoły, szły towarzystwa świeckie, wśród których liczną masą uczestników wyróżniali się szczególnie Sokoli i Tow. Powstańców i Wojaków. A nad wszystkimi towarzystwami unosiły się setki sztandarów, do których dołączała się dobra setka sztandarów kościelnych. Szły następnie siostry Elżbietanki, Wincencki, zakony, a w końcu 200 kapłanów, a między nimi prałaci, biskupi.

Na lawecie armatniej wjeżdżały

zwłoki. I słusznie wojsko oddawało hołd bohaterowi, który nie znał co trwoga, służąc i wyznając Chrystusa.

Nie przesadzam, podając liczbę uczestników na dobre 120 tysięcy, które w karbach zgodności i powagi utrzymać umiała policja, spełniając swe funkcje w bardzo poprawny i dyskretny sposób.

W Katedrze, w tej świątyni, która była ś. p. ks. kard. Ledóchowskiemu długoletnim miejscem oparcia, spoczęła trumna na wysokim katafalku. Wśród śpiewu kapłanów oraz chóru katedralnego otoczono skromną dębową trumnę i, pomodliwszy się, opuszczono katedrę, by jutrzejszego piątku po pontyfikalnej Mszy św. żałobnej, złożyć zwłoki arcybiskupa w podziemiach katedry, na wieczny spoczynek, u stóp pomnika, wzniesionego starniem ś. p. arcyb. Stablewskiego.

Poznań jest pod wrażeniem tej niezapomnianej manifestacji uczuć i katolickich i narodowych, składając hołd Biskupowi-Męczennikowi, hołd Temu, od którego po śmierci płynie wiara i siła przekonania służby dla Chrystusa.

Spełnił swe zadanie, siebie ofiaro-

wał... a my go dziś czcimy, dzięki za przykład życia składając Mu giębokie.

*

Poznań, 29. 9. PAT. Przewiezienie zwłok ś. p. kardynała Ledóchowskiego z dworca do katedry, gdzie nastąpi złożenie ich na wieczny spoczynek, było potężną manifestacją katolickich i narodowych uczuć tu-tejszej ludności, która brała udział w pogrzebie w liczbie kilkudziesięciu tysięcy osób. Domy były bogato ozdobione flagami o barwach narodowych. Wzdłuż ulic ustawiły się w sznalerach organizacje i stowarzyszenia oraz młodzież szkolna. Równocześnie w salach i na peronie dworca przybrano zielenią i flagami zebrało się liczne duchowieństwo z biskupami Łukomskim, Przeździeckim, Laubitzem i Radońskim na czele, rodzina ś. p. kardynała Ledóchowskiego, przedstawiciele władz rządowych i samorządowych oraz wojskowości, rektor uniwersyt. poznańskiego, konsulowie francuski i czechosłowacki oraz kompanja honorowa z orkiestry.

O godz. 6,30 wieczorem zajeżdżał na peron przy dźwiękach marsza żałobnego wagon ze zwłokami ś. p. kar-

dynała, przybrany zielenią i insygniami kardynalskimi. Po otwarciu wagonu wyniesiono trumnę i złożono ją na rydwanie żałobnym, zaprzężonym w trzy pary koni. Równocześnie chór katedralny odśpiewał „Beati Mortui”. Na czele konduktu postępowała orkiestra 15 pułku ułanów oraz dwa szwadrony kawalerji, dalej młodzież szkolna, stowarzyszenia i organizacje ze sztandarami, bractwa zakonne, duchowieństwo świeckie, a wreszcie prowadzący kondukt ks. biskup Łukomski w otoczeniu trzech innych biskupów i grona kanoników. Tuż za trumną niesiono wieńce. Za rydwanem kroczyły delegacje szeregu stowarzyszeń oraz kawalerowie maltańscy i szambelanowie papiescy, rodzina ś. p. kardynała Ledóchowskiego, przedstawiciele władz itd. Kondukt zamykała kompanja honorowa piechoty.

Około godz. 9 wiecz. kondukt zbliżył się do katedry. Wśród bicia dzwonów wniesiono trumnę do presbiterium i złożono ją na katafalku, otoczonym krzewami. Po odśpiewaniu pieśni i po zakończeniu ceremonji żałobnych liczne rzesze publiczności przeszły przed trumną.

Kronika telegraficzna.

Od Anasza do Kalfasza.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.). Bratanek generała Zagórskiego Stefan i jego żona wystosowali do marszałka Piłsudskiego list. W piśmie tym mówi się, że zaginiony był bezpośrednio pod władzą marszałka. Na podanie skierowane do Głowy Państwa odpowiedziano, że przekazano je rządowi. Rząd to przez rady ministrów. Petenci proszą o wyjaśnienie zagadki.

Przewrót w ministerstwie skarbu.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.). Jak donosi „Rzeczpospolita” mają zajść znaczne zmiany osobowe w Ministerstwie skarbu. Prawdopodobnie ustąpi kilkudziesięciu wyższych i niższych urzędników.

Otrucia enperowca.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.). Niewykryci sprawcy otruli w Łodzi Władysława Majchrzaka, dzielnicowego lewicy N. P. R. Przywieziony do szpitala Majchrzak zmarł wkrótce.

31 list wyborczych w Łodzi.

(z) Łódź, 30. 9. (tel. wł.). Wczoraj minął ostatni termin składania list wyborczych do Rady Miej. Ogółem złożono 31 list, w tem polskich 13, niemieckich 2 i 10 żydowskich.

Pół mil. zł kredytu dla polskich olejarni.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.). Bank Gospodarstwa Krajowego przyznał polskim olejarniom kredyt towarowy w wysokości pół miliona złotych pod zastaw nasion olejnych i uchwalił zwiększyć kredyty przeznaczone na cele rozbudowy. Asygnowano na razie 4 miliony 200 tysięcy złotych na prace budowlane w Łodzi.

O komunikację telefoniczną z sowietami.

Warszawa, 30. 9. (AW). Minister Poczt i Telegrafów Miedziński przyjął na audjencji delegatów Komisarjatu Ludowego Poczt i Telegr. Związków sowieckich Boczarowa, Szafranowski i Medenowa. Konferencja dotyczyła ostatecznego porozumienia w sprawie zaprowadzenia stałej bezpośredniej komunikacji telefonicznej pomiędzy większymi miastami europejskiej części Rosji a Polską.

Wystawa druków antyreliгиозnych w Moskwie.

Warszawa, 30. 9. (tel. wł.). W związku z obchodem 10-lecia październikowej rewolucji bolszewickiej, będzie urządzona w Moskwie wystawa druków antyreliгиозnych. Gazety sowieckie donoszą, że na wystawę tą, zostali zaproszeni przedstawiciele związków wolnomyslniczy różnych państw, a także i z Polski.

Z Rady Ligi Narodów.

(z) Genewa, 30. 9. (tel. w.). 48-ma sesja Rady Ligi Narodów wyznaczono na 5 grudnia br.

Prezydent Rzeczypospolitej w Piotrkowie i Częstochowie.

(z) Warszawa, 30. 9. (tel. wł.). Wyjazd Prezydenta Rzplitej do Krakowa i na Górny Śląsk nastąpił wczoraj po południu ze Spawy, skąd w otoczeniu członków domu wojskowego i cywilnego odjechał samochodem do Piotrkowa. W Piotrkowie oczekiwał Prezydenta specjalny pociąg, którym przyjechał minister Dobrucki z dyr. Skotnickim. W Piotrkowie Prezydent Rzeczypospolitej wśród okrzyków „niech żyje” licznie zebranej publiczności oraz przy dźwiękach hymnu narodowego przeszedł przed frontem kompanji honorowej, powitany następnie przez

przedstawiceli władz cywilnych i wojskowych z wojewodą Jastrzębskim i dowódcą O. K. gen. Małachowskim na czele.

Następny postój miał miejsce w Częstochowie o godz. 21.20. Na dworcu ustawiona była kompanja 27 p. p. straż ogniowa z pochodniami, harcerze, organizacje oraz liczne tłumy publiczności. Po przejściu przed frontem kompanji honorowej i powitaniu przez prezydenta miasta, przedstawiceli duchowieństwa świeckiego i O. O. Paulinów, p. Prezydent wsiadł do wagonu i odjechał w dalszą drogę.

Dalszy ciąg kongresu misyjnego w Poznaniu.

Poznań, 29. 9. (PAT) W drugim dniu obrad międzynarodowego akademickiego kongresu misyjnego, odbyło się przed południem zebranie sekcji akademickiej. Na zebraniu tem wygłoszono referat o celach ruchu misyjnego oraz referat p. t. „Medycyna na usługach misji”.

O godz. 3 po poł. rozpoczęło się drugie plenarne posiedzenie zjazdu w auli uniwersytetu. Na wstępie odczytano szereg depesz i listów z życzeniami, nadeszłych m. i. od prezesa Rady Ministrów marsz. Piłsudskiego, kilku przedstawiceli episkopatu, którzy nie mogli przybyć na kongres i wielu innych. Z kolei przemawiali delegaci, którzy przybyli na kongres z Węgier, Austrii, Belgji itd., poczem ks. Likowski wygłosił referat p. t. „Dzieje misyjne w Pol-

sce”. Następnie przewodniczący dr. Dembiński odczytał telegram od Ojca św. i zaproponował wysłanie telegramów holdowniczych do Papieża i p. Prezydenta Rzplitej. Propozycja ta została przyjęta przez aklamację.

Obrady zostały przerwane około godziny 6 wieczorem, aby uczestnicy zjazdu mogli wziąć udział w przeniesieniu zwłok ś. p. kardynała Ledóchowskiego z dworca do katedry.

Poznań, 29. 9. (PAT) W związku z odbywającym się tu międzynarodowym akademickim kongresem misyjnym została dziś przed południem otwarta przez ks. prymasa Hłonda wystawa misyjna, mieszcząca się w kilku salonach Zamku poznańskiego. Wystawa potrwa do 8 października br.

Udaremniony zamach na konsulata jugosłowiański oraz zakłady amunicyjne w Salonikach.

Wykrycie bomb i maszyn piekielnych. — Aresztowanie sprawców.

Białogród, 29. 9. (PAT) W Salonikach aresztowano dwóch członków komitadzi bułgarskich, którzy planowali szereg zamachów. Przy aresztowanych znaleziono bomby i maszyny piekielne. Podali oni, że przybyli do Salonik, aby wysadzić w powietrze konsulat jugosłowiański, a następnie mieli udać się do Skoplja w Jugosławji, aby

wysadzić tam konsulat grecki. W ten sposób miał być wywołany konflikt między Grecją i Jugosławją.

Z Aten donoszą, że komitadzi zamierzali wysadzić w powietrze nie tylko konsulat jugosłowiański w Salonikach, lecz także magazyn amunicyj. Przedsięwzięto najostrzejsze zarządzenia, aby zabezpieczyć te objekty.

Trudności o pożyczkę w Ameryce dla miast niemieckich.

(Z) Berlin, 30. 9. (tel. wł.). „Berliner Tageblatt” donosi z Nowego Jorku, że w związku z trudnościami na jakie natrafia pożyczka państwa pruskiego wstrzymane zostały rokowania jakie w ostatnich miesiącach prowadził w Nowym Jorku szereg miast niemieckich w sprawie uzyskania pożyczki.

Zmiana posła angielskiego w Warszawie.

Warszawa, 30. 9. (AW) Poseł Wielkiej Brytanji w Warszawie sir William Max Mueller opuszcza swe stanowisko po 7 latach piastowania go. Jako następcy posła Max Muellera wymieniani są: p. Phips radca poselstwa Wielkiej Brytanji w Paryżu i p. Erskin poseł w Sofji i Belgradzie. Większe szanse zdaje się posiadać ten drugi, dyplomata młody, lecz już bardzo doświadczony i posiadający w Foreign Office opinię doskonałego znawcy stosunków wschodnio-europejskich. Kwestja przemianowania poselstwa Wielkiej Brytanji w Warszawie na ambasadę jest w dalszym ciągu w miarodajnych kołach londyńskich rozważana, decyzja wszakże w tej sprawie nie zapadnie pewno przed Nowym Rokiem.

Polacy w Ameryce.

Major Barzyński członkiem Generalnego Sztabu. Major amerykańskiej armji regularnej Józef Barzyński został przeniesiony ze swego obecnego posterunku w Fort Wright do Waszyngtonu, na stanowisko członka generalnego sztabu w departamencie wojny. Major Barzyński pochodzi z Chicago.

Nowa polska szkoła. W Chicago parafia św. Trójcy, której proboszczem jest ks. Sztuczko, buduje wyższą szkołę na 1350 uczniów, którzy znajdą pomieszczenie w 33 klasach. Szkoła oprócz audytorjum (auli) o 1200 siedzeniach, posiadać będzie salę do tańców na 600 osób i salę do zabaw, w której mieścić się ma 8 kręgielni, 12 stołów bilardowych i kino. Plany olbrzymiego gmachu, którego kamień węgielny poświęcił ks. biskup Hoban w niedzielę, 11 września rb., opracowali polscy architekci. W nowej szkole uczyć mają nadal Bracia Zgromadzenia św. Krzyża.

Ofiara rozwydrzonego nacjonalizmu pruskiego.

W powiecie złotowskim zamordowano Polaka.

Ze Złotowa, po pruskiej stronie, donoszą o śmiertelnym wypadku pobicia Polaka przez Niemców. Towarzystwo Młodzieży Polskiej w miejscowości Skic, powiatu złotowskiego urządziło zabawę, którą zapowiedziało polskimi plakatami. Przybyłych na zabawę kilku chłopców niemieckich wyprosił z sali członek Towarzystwa, niejaki Janicki. Rozgniewani tym Niemcy, chcąc

dokonać zemsty, wywołali Janickiego z sali i zbili go do nieprzytomności, tak, iż na drugi dzień po wypadku umarł z odniesionych ran. Tej samej nocy Niemcy pozrywali plakaty i girlandy i zbeszczęścili je. Niekulturalne i barbarzyńskie zachowanie się Niemców złotowskich budzić musi u każdego cywilizowanego człowieka.

Walka przedwyborcza w Gdańsku przybiera ostre formy.

Kwas solny i amoniak w ręku Hitlerowców.

Gdańsk, (AW). Jako nową metodę walki przedwyborczej w Gdańsku stosują nacjonałści z grupy Hitlera kwas solny i amoniak, którym oblewali na wczorajszym zebraniu zwolenników grupy Lehmana. Prócz tych gryzących i pachnących argumentów, posługiwali się hitlerowcy na wczorajszym zebraniu również argumentem pięści i kastetu. W wyniku krwawych starć 6 osób odnio-

sło rany. Kilkanaście osób aresztowano.

Gdynia (AW). Gdańska organizacja niemiecko-narodowych ogłosiła odezwę przedwyborczą. Odezwa zawiera nowe niesłychanie gwałtowne wystąpienie przeciwko Polsce i zredagowana została pod kątem wzmożenia walki o niezależność Gdańska od wpływów polskich.

Polscy kandydaci do Sejmu gdańskiego.

Zgoda w obozie polskim.

Gdańsk, 30. 9. (AW). Zgoda w obozie polskim wobec bliskich wyborów do Volkstagu stała się faktem dokonany. Centralny Komitet wyborczy po kilku posiedzeniach ustalił polską listę kandydatów, która została zatwierdzona. Na czele listy stoi obecny prezes Koła Polskiego w Volkstagu dr. Mo-

czyński. Na drugim miejscu znajduje się prefekt gimnazjum polskiego w Gdańsku ks. prof. Miszewski, na trzecim sekretarz ZPP. Lendzion, reprezentujący żywioł robotniczy, na czwartym urzędnik p. Światała. Społeczeństwo polskie z radością powita fakt zjednoczenia polonji gdańskiej w walce wyborczej.

Gdańszczanie przyznają się do klęski.

Socjaliści żądają bezpośrednich rokowań z Polską.

Omawiając przebieg ostatniej sesji Rady Ligi Narodów, „Danziger Volkstimme“ podkreśla, że wyniki tej sesji stanowią dla Gdańska zupełne fiasko. Delegacji gdańskiej, przebywającej w Genewie, nie udało się załatwić tam ani jednej ważniejszej sprawy. Nie osiągnięto żadnych rezultatów ani w drodze bezpośrednich rokowań z Polską, ani też za pośrednictwem decyzji Rady

Ligi. Socjal-demokraci za czasów swego udziału w senacie gdańskim zawsze starali się załatwić sprawy sporne w drodze bezpośrednich rokowań z Polską. Metoda ta uchroniła Gdańsk od całego szeregu niekorzystnych rozstrzygnięć. Nacjonałści gdańscy natomiast wręcz przeciwnie zawsze żądają przedkładania spornych spraw polsko-gdańskich Lidze Narodów.

Dr. ANTONI MARCZYŃSKI

93

„Wyspa Nieznana“

Film fantastyczno-egzotyczny w 2 częściach.

(Ciąg dalszy).

— Co?... Co?... Czyśmy dobrze słyszeli?... Ha, Othe się boi... Chce wyruszyć przeciwko piegowatemu, a później nas zdradzi... Hamilkarze, nie wierz tej kobiecie.....

Othe podpowiedziała skwapliwie: — Powiedz, że przysięgam i przysięgę w świątyni wobec ludu powtórzę. Mów prędko!...

— Bracia i towarzysze bronili!... Królowa mi zaprzysięga i przyrzeka dzisiaj jeszcze przysięgę powtórzyć w świątym chramie wobec was wszystkich... Ona jest niewinna... Była narzędziem olbrzymów, ale ich nienawidzi... Sama mi to powiedziała. Bracia, nie opuścimy miasta... Królowa pierwsza chce stanąć na murach... Czy słyszycie?

— Słyszycie?... Słyszycie! Teraz Othe wysunęła się z ukrycia i stanęła w oknie. W pośpiechu zapomniała zabrać i narzucić na siebie szkarłatny płaszcz. Oparłszy nagie

ramię na barkach Hamilkara objęła go w ten sposób i przechyliła się przez parapet...

— Powiedz im, niech krzyczą: „Niech żyje królowa“.

Hamilkar spełnił posłusznie życzenie, oczarowany, odurzony, ciepłem, jakie promieniowało z jej młodego ciała.

— Niech żyje królowa! — ryknęli zgodnie karni i posłuszni wodzowi powstańcy...

— Niech żyje królowa! — zahuczały tłumy, wiedzione owczym powędem.

Wspomniała sobie Othe, jakimi słowami ten sam tłum obrzucał ją przed niedawnym czasem. „Przyjemne bydelko“ pomyślała w duchu, a głośno zawołała:

— Ludu mój wierny! Dawno już pragnęłam końca strasznej wojny bratobójczej... Niestety! Byłam tylko malowaną królową... Rządy należały do olbrzymów... Dzisiaj nadeszła chwila wolności... Gdybym trzymała stronę najeźdźców, uszłabym tajemnym przejściem w lasy... Nie uczyniłam tego i nie uczynię... Z wami chcę zwyciężać... lub zginąć... Przysięgacie tu teraz Sycheusa... niech spłonie święte przymierze... pomiędzy mną, królową Tyru, a tymi dzielnymi powstańcami, którzy są najmilsi memu sercu.

Komunistom niemieckim nie wolno manifestować.

Prezydjum policji berlińskiej zaaprobowało urzędzenia zapowiedzianej przez komunistów demonstracji w dniu 80-tej rocznicy urodzin prezydenta Hindenburga.

Zastraszające rozmiary wylewu Renu.

W związku z wylewem Renu przerwana została żegluga między Schaffhausen a dolnym jeziorem bodenskim. Ulice w dolnej części miasta Schaffhausen zostały zalane. Statki nie mogą przejeżdżać pod mostami. W Buchs w Szwajcarii woda sięga do pierwszego piętra domu. Mieszkańcy schronili się na dachy. 12 osób zostało zupełnie odciętych.

Napad komunistów na arsenał wojenny w Rydze.

Ryga, 29. 9. PAT. Wczoraj w nocy dokonano napadu na ryski arsenał. Spłoszeni wystrzałem wartownika, sprawcy napadu zbiegli. Wedle informacji kół miarodajnych, napad był zorganizowany przez komunistów, którzy w ostatnich czasach rozwinęli ożywioną działalność.

Redaktor Jaroszyk na wolności

Redaktor „Gazety Olsztyńskiej“ Kazimierz Jaroszyk, skazany przez sądy pruskie za obrazę jednego z generałów na 3 miesiące więzienia, którą to karę zaczął odsiadywać, został na skutek amnestji wypuszczony z więzienia — po odsiedzeniu 14 dni.

Wolno uśmiercić bliźniego, aby ocalić własne życie.

Na jeziorze Meklemburskiem w Niemczech wydarzył się przed paru miesiącami wypadek, który obecnie znalazł swój epilog przed sądem w Berlinie.

Na jeziorze płynęła łódka: pewien kupiec berliński i pewna nauczycielka. W pewnym momencie łódź zaczęła tonąć.

Uświadomiwszy sobie, że wąż łódź nie uniesie dwu osób, nauczycielka zepchnęła swego towarzysza do jeziora, w którym — nie umiejąc pływać — utonął, a sama się uratowała na łodzi.

Obecnie sprawa ta znalazła się przed sądem, a trybunał przysięgłych uniewinnił oskarżoną, wychodząc z założenia, że dla uratowania własnego życia, miała prawo tak postąpić.

Widząc jeszcze pewne wahania odwróciła się do Hamilkara i rzekła cicho:

— Rozkaż im wypuścić Sycheusa i powiedz, że powinni być posłuszni moim słowom. — I znowu Hamilkar wykonał polecenie. Potem oboje cofnęli się w głąb komnaty, oczekując nadejścia najwyższego sędziego. Othe manewrowała tak zręcznie, że powtórnie zasiedli tuż przed dygniącą kadzielnicą. Czego nie dokonał snując się dymek odurzający, tego dopełniły namiętne pocałunki i woń upojna miedzianych włosów. To też, skoro nadszedł zdumiony Sycheus, tylko królowa głos zabierała, a Hamilkar poprzestał na niemem potakiwaniu głową.

— Sycheusie... oto widzisz przed sobą najwyższego wodza moich wojsk. Znasz chyba Hamilkara, syna Egota.

— Znam, miłościwa królowo. Zawsze go cenilem jako dzielnego młodzieńca i wojownika znakomitego.

— Spieszysz na najdroższym papyrusie święte przymierze. Słyszałaś, co z okna mówiłam, więc powtarzać nie potrzebuję... Od dziś wszyscy są braćmi na równych prawach. Olbrzymom skazuje na natychmiastowe wygnanie z wyspy.

— Ona im nie pozwoli odpłynąć — bąknął Hamilkar, chwytając z

„NADZIEJA“

Skarb jest

w Pańskim domu!
gdy znajduje się tam

los I. klasy

16 Państwowej Loterii Klasowej
zakupiony w największym i najszerszym kantorze w kraju

„NADZIEJA“
Lwów, Sykstuska 6.

W ubiegłej Loterii padły główne wygrane:

Złoty 415.000 na Nr. 60.373	200.000 „ 96.042
100.000 „ 34.560	100.000 „ 51.778
60.000 „ 3.931	

60.000 na Nr. 9.169, 50.000 na Nr. 18.735,
50.000 na Nr. 22.411, 50.000 na Nr. 48.216,
50.000 na Nr. 101.750, 50.000 na Nr. 104.641.

W bieżącej Loterii wygrane zostały znacznie podwyższone.

Główna wygrana 650.000 złotych.

Ponadto wygrane po
zł 400.000, 250.000, 100.000, 75.000,
60.000, 50.000, 40.000, 30.000,
25.000, 15.000, 10.000, 5.000 i t. d.

Co drugi los wygrywa.

Tysiącom ludzi przynosi Państwowa Loteria Klasowa rokrocznie bogactwo i dobrobyt. Naszej kolekturze sprzyja nadzwyczajne szczęście. Przewiduje się brak losów. Kto zamierza kupić los w naszej kolekturze, niechaj jeszcze dziś zamówi. Na zamówienia wysyłamy natychmiast losy oryginalne, z łączając plan gry i nasz blankiet P. K. O. na bezpłatną przesyłkę należytości.

Ciągnięcie już 10 i 11 n. m.

Ceny losów: Czwierć losu zł 10, pół losu zł 20, cały los zł 40. (28048)

W tem miejscu wyciąć i przesłać nam w liście.

KARTA ZAMÓWIEŃ D. B.

„NADZIEJA“, Lwów, Sykstuska 6.

Zamawiam ..... losów całych po zł 40
..... losów półówek po zł 20
..... losów ćwiartek po zł 10

Należytość złotych ..... uiszczę po otrzymaniu losów blankietem P. K. O., przez firmę mi przesłaną.

Imię i nazwisko.....
Adres.....

trudnością ostatnie przebliski świadomości.

— Ona? Kto, ona?

— „Mścicielka“.

— Nie mam nic przeciwko temu. Niech ich wymorduje, jeśli zdoła. Ja ich wypędzam tylko, a resztę pozostawiam waszemu uznaniu.

— Więźniów trzeba uwolnić — bąknął znów ledwie przytomny syn Egota.

— Dobrze. Już im przyrzekłam wolność. Napiszesz o tem, Sycheusie.

— A co będzie z majątkością powstańców i wypędzonych dostojników państwa? — spytał z dużym niepokojem najwyższy sędzia, który sie nieźle dobrem wygnańców obłowił.

Othe, z właściwą sobie przenikliwością przeczuła natychmiast nowe niebezpieczeństwo i niewyczerpane źródło niezadowolenia poddanych. Zawsze jedna strona będzie się czuć pokrzywdzoną, a niechęć zwróci się przeciwko rozstrzygnięciemu sporu.

— Sprawy majątkowe, Sycheusie — zaczęła więc dyplomatycznie — niechaj rozstrzyga Najwyższa Rada.

— Rada? Niema jej przecie od roku... — Przywracam ją i ciebie mianuję jej głową.

(Ciąg dalszy nastąpi)

Z powodu rozwiązania lwowskiej Rady Miejskiej.

W niesławie odchodzi lwowska Rada Miejska. Rozpędzona na cztery wiatry żelaznym ukazem nowego wojewody. Na innym miejscu wytknęliśmy niestosowną porę pozabawienia miasta autonomicznej reprezentacji. Nie nadawał się do tego przeddzień otwarcia Targów Wschodnich, ożywiających gospodarzy, towarzyski, a nawet polityczny puls naszego grodu. Rozwiązanie Rady Miejskiej pozostanie zawsze upokarzającym piętnem dla miasta. Lwów z takim świętym piętnem musiał witać gości z Polski i zagranicy. Tych rumieńców wstydu można było oszczędzić miastu, wypędzając panów rajców z ratusza w drugiej połowie września. Nabroili tyle, że darowanych jeszcze czternaście dni byłoby kroplą w morzu szkód i klęsk jakie sprowadzili na miasto. Już to oskarżenie dowodzi, że nie zamierzamy brać lwowskiej Rady Miejskiej w obronę wobec samego faktu jej rozwiązania. Aż nadto zasłużonego.

Lwowska Rada Miejska nie była reprezentantką interesów, rzeczniczką potrzeb miasta. Była ona raczej zbiorowiskiem klik a nawet osobistych prywatnych wpływowych jednostek. Administrowała miastem wprost fatalnie. Dowodem zanik ruchu budowlanego, nawet ogólnem gospodarczym przesileniem niesprawiedliwionym. Dowodem niechlujstwa i brudu, przegradzające się w sanitarną katastrofę. Dowodem stan ulic i bruków, rozklekotanych jakgdyby po tatarskim najeździe. Dowodem deficyt teatralny, rujnący miasto gwoli dogodzenia radzieckim ambicjom, pragnącym radzić sceną i kulisą. Dowodem pustki kasowej, ocieźlałe a kosztowne urządowanie wielogłowego magistratu — słowem długa litanja grzechów, za które przyjdzie pokutować niewinnemu ogółowi.

Przysłany z Warszawy komisarz rządowy p. Strzelecki zakasał nie na żarty rękawy. I wydał nieublaganą walkę rozrzutności i niechlujstwu. Z prezydjalnej łoży w teatrze zrezygnował, oświadczając, że wystarczy mu miejsce w parterze; łoże radzieckie oddał do kasowej dyspozycji dyrekcji, rezerwując jedną dla kolejnego użytku magistrackich urzędników. Paradne powozy, któremi na koszt miasta harcowali dniem i nocą rozmaici dwornicy, zniósł, a konie częściowo sprzedał, częściowo przeznaczył dla drzemającego zakładu czyszczenia miasta. Podobny los spotkał krowy, które pomysłowi szefowie trzymali bezprawnie w magistrackich oborach. Skasował wszystkie. Zaprowadził rygor wśród urzędników magistrackich, demoralizowanych nałogowe przez protekcje i protekcji niedawnych panów radnych. Ale równocześnie otoczył cały urzędniczy personel najtroskliwszą opieką. Faworyzowanie krewnych i powinowatych ustalo. Do właściwości realności, bagatelizujących przepisy higieny i porządku, wydał groźny manifest i począł tępć zakorzenioną krnąbrność przeciw magistrackim nakazom. Zaiste trudno było w niespełna miesiąc zdziałać więcej. To też z osobą komisarza godzi się coraz chętniej opinia miasta. Frondują jedynie ludzie, pozabawieni rządów, wpływów i dochodów.

Mozolem i konsekwencją uda się p. Strzeleckiemu dźwignąć zaniebane miasto na wyżyny ładu, postępu i kultury. I zaskarbi sobie wówczas wdzięczność Lwowa. Pod jednym warunkiem — że w działalności swojej nie zbroczy nigdy z administracyjnej drogi na partyjny gościniec. A z pokusami niewątpliwie się spotka. Przwiada one ze strony tych, którzy, nie mając moralnego kredytu i oparcia w kresowym społeczeństwie polskiem — ostrzą strzeleckie zęby na zagarnięcie władzy w najcięższym mieście na

Wschodzie Rzeczypospolitej. Nawet gdyby im przyszło za cenę partyjnego ochłapu rzucić władzę we Lwowie na pastwę skrajnego szowinizmu narodowych mniejszości. Samorządowe wybory w innych wschodnich miastach kresowych dały prerażające dowody, że powstały w pomajowej Polsce obozy, poświęcające narodowe skropuły, przemijającym stronnicyzmem korzyściom.

Sanatorzy od dawna podnosili huczek na ratuszowym podwórku. Ratuszowe śmiecie, domagające się żelaznej, komisarskiej miotły, sprawiły, że głos ich tem łacniej został wysłuchany. Ciężkimi obciążona wianami, ustąpiła Rada miasta Lwowa, źle gospodarująca, ale w większości swojej polska. Miejsce jej zajął poznany wyżej komisarz rządowy, dotychczas jako administrator wyżej pochwał. Ale już przydana mu Rada Przypoczna, mianowana przez wojewodę, budzi zastrzeżenia i obawy. Weszli do niej ludzie bez zasług dla miasta, zato dziwnie przypominający te skojarzone siły sanacyjno-sjonistyczne, które opanowały na wschodnich kresach miejskie samorządy z największą szkodą dla idei przyszłości polskiej.

Stanowisko rządowego komisarza jest przemijające. W niesławie administracyjnej i gospodarczej ustąpiła polska Rada miasta. W stokroć boleśniej, bo w narodowej niesławie ustąpiłby kiedyś obecni władarze Lwowa, gdyby rządy musieli złożyć w ręce nowoobranej Rady, dla polskości grodu i państwa szkodliwej. Zwłaszcza, gdyby radzie takiej przygotowali grunt wyborczy. — Wierzmy, że znakomitych administratorów uszczęśliwi od przepaścistej, politycznej drogi polski patriotyzm.

(ab.)

72 żołnierzy nagle zachorowało.

Zatrucie czy grypa?

Szefostwo DOK. Kraków zaalarmowane zostało wiadomością, że w koszarach 1 pułku saperów kolejowych przy ulicy Montelupich, zachorowało nagle 72 żołnierzy. Na miejsce udał się niezwłocznie szef sanitarny DOK, pułkownik dr. Korolewicz w towarzystwie podpułkownika dr. Maciąga. Obaj lekarze stwierdzili u żołnierzy silną gorącz-

kę. Chorzy skarżą się na ból głowy i bóle żołądka. Dotychczasowe dane wykluczają możliwość przypisania tych objawów chorobowych tyfusowi lub jakiemuś zatruciu, n. p. mięsem. Według wszelkiego prawdopodobieństwa zachodzi tu wypadek masowego zachorowania na tle grypy. Badanie trwa w dalszym ciągu.

Wiadomości z kraju.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej o Radzie Ochrony Pracy.

W Dzienniku Ustaw nr. 83 ukazało się rozporządzenie p. Prezydenta Rzeczypospolitej o Radzie Ochrony Pracy. Rozporządzenie to wchodzi w życie z dniem 17 września.

Służba wojskowa zaliczona będzie do wysługi emerytalnej.

W pierwszych dniach października będzie ogłoszony okólnik ministerstwa skarbu, normujący w myśl obowiązujących ustaw i przepisów zaliczenie do wysługi emerytalnej okresu wszelkiego rodzaju służby wojskowej tak obowiązkowej jak i ochotniczej.

Wielki proces w Warszawie o nadużycia w armji.

W połowie listopada w warszawskim sądzie wojskowym rozpatrywana będzie sprawa 10 oficerów komisji gospodarczej MSWojsk, oskarżonych o nadużycia pieniężne. Rozprawom przewodniczyć będzie mjr. K. Wierzbowski. Do sprawy powołano około 250 świadków.

Strzelanina na pograniczu litewskim.

Według doniesień z pogranicza, w rejonie Sejn patrol pogranicznej straży litewskiej rozpoczął strzelanie w kierunku Buraków.

Zwolnienia i urlopy dla wojskowych pochodzących z powiatów dotkniętych powodzią.

W związku z niedawną klęską powodzi w Małopolsce Wschodniej p. minister polecił zwolnić natychmiast z ćwiczeń rezerwy podchorążych, pochodzących z obszarów zalanych, a więc z powiatów następujących: Dobromil, Drohobycz, Jarosław, Krosno, Łańcut, Lisko, Mościska, Misko, Przemyśl, Przeworsk, Rutki, Rzeszów, Sambor, Sanok, Stary Sambor, Czyżów, Terniedrzew, Bobrka, Dolina, Kurka, Tłomacz, Kossow, Nadwórna, Peczeniżyn, Rohat, Przetaczów, Kalusz, Stryj, Sta-

niawów, Śniatyn, Pizna, Gorlin, Jasło, Buczaczy, Zaleszczyki. Przerwane ćwiczenia należy zaliczyć całkowicie. Z tego samego powodu p. minister pozwolił udzielać szeregowym, pochodzącym z wyżej wymienionych obszarów, urlopów okolicznościowych na przeciąg od 10 dni do 4 tygodni. Podania o udzielenie urlopów winny wnosić rodziny zainteresowanych szeregowych do właściwych formacji w drodze przez władze administracyjne I instancji.

Zderzenie się pociągu z furmanką.

6 osób dogorywa.

W pobliżu Chodorowa pociąg, zdążający ze Lwowa, wpadł w pełnym biegu na przejeżdżającą przez przejazd kolejowy furmankę. Z pośród jadących furmanką siedmiu osób, jedna tyłek wyszła cało. Sześciu natomiast doznało o tyle ciężkich obrażeń, że wszystkie w stanie beznadziejnym przewieziono do szpitala w Chodorowie. Jedna z ofiar katastrofy, na skutek silnego wstrząsu nerwowego, wpadła w obłąkanie. Winę wypadku ponosi dróżnik kolejowy, który nie zamknął na czas rampy.

Min. Składkowski stanie przed sądem.

Warszawa, 29. 9. AW. Dzisiaj odbędzie się przed sądem w Zamościu sprawa o przejechanie dziecka przez ministra Składkowskiego. Za świadka do sprawy powołano szofera p. ministra. Jak wiadomo po wypadku minister Składkowski polecił spisać protokół na siebie i wytoczyć dochodzenie w zwykłym trybie.

Ustąpienie prezesa Państwowego Banku Rolnego, prof. Bujaka.

Ze źródeł kompetentnych dowiadujemy się, że profesor Franciszek Bujak opuszcza w najbliższych dniach stanowisko prezesa Rady Nadzorczej Państwowego Banku Rolnego. Jako kandydata na stanowisko to wymieniają obecnego wiceprezesa Rady Banku p. Seweryna Ludkiewicza.

Rokowania polsko-niemieckie ugrzęzły.

Warszawa, 29. 9. (tel. wł.) Rokowania polsko-niemieckie w sprawie traktatu handlowego na razie nie posunęły się naprzód. Rozmowy posła Rauschera z przedstawicielami rządu polskiego, mają charakter ogólny.

Czerwonym bandytom wszystko uchodzi bezkarnie.

Warszawa, 28. 9. (tel. wł.) Rozeszła się tu wiadomość, że śledztwo w sprawie Trajkowicza ma być umorzone z powodu braku cech przestępstwa.

Czego żądają pocztowcy?

Warszawa, 29. 9. (tel. wł.) Kongres pocztowców przyjął wnioski domagające się, aby rząd wypłacił wszystkim pracownikom poczty i telegrafu dwu miesięczną zaliczkę bezwrotną w wysokości pobieranych poborów i aby wszystkim pracownikom posunął o 2 kategorie wyżej. Dalej zatwierdzono stanowisko zarządu co do wydalenia ze związku członków okręgu krakowskiego, którzy wyłamali się z pod dyscypliny związku itd.

Atak na magazyny amunicyjne.

Z Wilna donoszą: Według doniesień z Podbrzezia nocy ubiegłej dnia 27 bm. nieznanymi sprawcami dokonano próby oparowania składów magazynów 23 pułku ułanów. Kilku żołnierzy, znajdujących się przy magazynach, zdołało ogniem karabinowym odeprzeć atak.

Dynamitem rozsadził sobie głowę.

W Bytomiu, na Górnym Śląsku, popełnił samobójstwo wśród niezwykłych okoliczności uczeń tamtejszej szkoły górniczej, Gunter Riedl. Mianowicie włożył do ust patron dynamitowy i podpalił jednocześnie lont. Wybuch dynamitowy urwał mu zupełnie głowę. Samobójca liczył 21 lat.

Ponura tragedia małżeńska.

Z Gródka Jagiellońskiego donoszą o ponurej tragedji, jaka tam się rozegrała. Pełniący obowiązki dyrektora Kasy Oszczędności w Gródku Szturma, wystrzelem z rewolweru pozbawił życia swą żonę, poczem sam postrzelił się śmiertelnie. Tragedja ma pokład erotyczny.

Stada wilków pojawiają się coraz częściej.

Według doniesień z Wileńszczyzny, pojawiają się tam coraz to większe stada wilków. W rejonie Ormian stado wilków napadło na przejeżdżający wzdłuż granicy patrol KOP'a. Stado zostało rozproszone przy pomocy salwy karabinowej.

Napadnięci przez olbrzymiego niedźwiedzia.

Z Zakopanego donoszą: W Dolinie Białej Wody ukazał się dnia 27 bm. olbrzymi niedźwiedź, który napadł na turystów, inż. Terenokozego z Katowic i Budeka z Poznania. Dzięki przytomności umysłu obaj uniknęli niebezpieczeństwa, ratując się spieszną ucieczką.

Z życia najszlachetniejszego obrońcy Kościoła.

List kard. Ledóchowskiego do X. prob. Erdmana.

Bydgoszcz, 30 września.

Prochy kardynała Ledóchowskiego przybyły już do Poznania, aby stosownie do życzenia tego wielkiego patrioty i kapłana, spocząć w ziemi ojczy-
stej.

Prusacy, a głównie Bismarck, podziwiali „upór” śp. kardynała, z jakim ten nie chciał odstąpić od zasad Kościoła i w rezultacie rządowi niemieckiemu zgótował dotkliwą porażkę, której żelazny kanclerz długo nie mógł przeboleć.

O ile jednak kard. Ledóchowski był nieugięty w sprawach wiary i religii, o tyle cechowała go anielska słodycz i dobroć w ocenie tak boleśnie dotykających go wypadków.

Bo leży oto przed nami list kard. Ledóchowskiego, pisany w marcu 1886 r. z Rzymu do X. Kazimierza Erdmana, proboszcza w Kwiciszewie (pow. Mogilno). Zdawałoby się, że wygnaniec, który co tylko opuścił więzienie ostrowskie, nie uchroni się od gorzkiego słowa potępienia tych krzywd i niesprawiedliwości, jakie go spotkały. Tymczasem ani śladu podobnych uczuć. Oto co on pisze pod najzupelniej jeszcze świeżym wrażeniem niedawnych przeżyć:

„Kochany Xięże Proboszczu!

Wdzięczny Ci jestem za pełne miłości słowa, które mi przesłałeś na dniu 3 z. m., gdy się już była rozniosła pomiędzy Wami wiadomość o mojej rezygnacji.

Wypadek ten, równie dla mnie jak dla Was bolesny, osładza nam przeświadczenie, iż wywołany został cudzą winą, i że posłuży na korzyść skołatanych naszych diecezji. Wzajemne przywiąza-

nie zachowamy sobie wiernie aż do grobu i modlić się będziemy jedni za drugimi, przez co ocalonym będzie najdroższe ogniwo, które nas dotąd łączyło.

Przed kilku dniami wysłałem do Was pożegnalne słowo i ostatnie arcybiskupskie błogosławieństwo, ponieważ jednak pragniesz mieć osobno jedno i drugie, ponawiam Ci je tutaj z całego serca, a Bożej łasce i opiece polecam gorąco i Ciebie i Twoich.

Twój przychylny sługa
X. kard. Ledóchowski.

Świętobliwy to doprawdy musiał być kapłan, który wierzył i pragnął, aby boleść jego „posłużyła na korzyść skołatanych diecezji”, który w modlitwie widział najdroższe ogniwo, łączące tych, co wytrwać mieli w walce o prawa Kościoła.

Poświęcenie figury Matki Boskiej, Królowej korony polskiej w Brzozowie.

Towarzystwo Powstańców i Wojaków Brzozowa, Watorowa i Osnowa obchodzi w niedzielę 2 października uroczystość poświęcenia figury Matki Boskiej Korony Polskiej. Program uroczystości jest następujący: o godz. 8, 8,30 i 10,15 przyjęcie gości na dworcu w Brzozowie. O godz. 10 zbiórka towarzystw pod oberżą p. Grzemskiej, godz. 10,20 odjazd do kościoła parafjalnego w Chełmnie, po Mszy św. powrót na miejsce poświęcenia, nast. odsłonięcie figury i poświęcenie jej. Od godz. 2 po poł. do godz. 6 po poł. koncert, wieczorem przedstawienie teatralne.

Wojskowi mają być zwolnieni od płacenia podatków komunalnych.

W ślad za nimi urzędnicy państwowi, samorządowi i emeryci.

Wojskowi obowiązani są obecnie do płacenia podatków: dochodowego, komunalnego i mieszkaniowego.

Od dłuższego czasu czynione są starania o zwolnienie wojskowych od obowiązku płacenia podatków komunalnych, gdyż obciążają w szczególności w sposób dotkliwy wojskowych, posiadających przydział na ziemiach b. zaboru pruskiego. Już uzgodniono nawet, że wojskowi, urzędnicy państwowi i samorządowi, oraz emeryci tych kategorii, nie będą opłacać podatków na rzecz

związków komunalnych z uposażenia służbowego. Postanowienie to ma wejść w życie z dniem 1 kwietnia 1928 roku, to znaczy z początkiem nowego okresu budżetowego. Do końca bowiem bieżącego okresu budżetowego związki komunalne będą korzystać z ustawowo przyznanych im podatków, które przewidziały w swych budżetach, gdyby zaś podatki te wcześniej uchylono, związki komunalne musiałyby je zastąpić innymi.

A więc będzie Wystawa Drzewna!

„Bydgoszcz śpi” — oto frazes rzucany niejednokrotnie na zebraniach tak społecznych jak i zawodowych, a dostatecznie charakteryzujący chyba mieszkańców tego grodu. Przespaliśmy wystawę rolniczo-przemysłową, przemysłowo-rolniczą, przemysłu hotelowego, restauracyjnego i cukierniczego, wreszcie wystawę radjową. Prawda, pozwoliliśmy sobie na lekką imprezę w postaci wystawy wodnej, która aczkolwiek była w dosłownym znaczeniu „wodą”, jednak Polsce dała znać o istnieniu Bydgoszczy...

„Budźmy się” cobyśmy powoli, ale lepiej kiedyś, aniżeli nigdy. Uderzono na alarm, gdy nad dwoma instytucjami, mającymi dla miasta niepoślednie znaczenie jak Izba Przemysłowo-Handlowa i Izba Rzemieślnicza, zawisła groza likwidacji. Jeżeli weźmiemy pod uwagę, iż wskutek ośpienia utraciliśmy akademię rolniczą, a wskutek zachłanności Fabrykę Konserw Mięsnych, to idąc tem szlakiem zejdziemy do roli Koziegłówek czy Pacanowa, o ile póki czas nie „ruszymy z kopyta” i nie krzyknijemy donośnym głosem: „Bydgoszcz żyje”.

Pomijając na tem miejscu podjętą sprawę niezmiernie doniosłości, jak przyłączenie grodu naszego do Pomorza, gdzie będziemy pierwszym miastem w Województwie, Rada miejska rzuciła inicjatywę urzędzenia Wystawy Drzewnej i to w jak najszerszym czasie. Inicjatywę tę podjęto i onegdaj zebrał się na obrady „przygotowawczy” komitet tejże wystawy. Przewodniczył radca Tabeau, referował dr. Wiecki.

Urządzić czy nie — Wystawę Drzewną?

Oto zasadnicze pytanie, które miał rozstrzygnąć powyższy komitet, w skład którego najwięcej zainteresowani wchodzili przedstawiciele branży drzewnej, jak niemniej reprezentanci przemysłu i handlu, władz rządowych i prasy.

Argumenty referenta, przemawiające dość silnie za urządzeniem podobnej wystawy były zbyt wąskie, by przejść nad nimi do porządku dziennego.

Bydgoszcz, przeszło stutysięczne miasto, ciesząc się wspaniałą komunikacją wodną i lądową, leżące na szlaku, łączącym nas z zachodnią Europą, słynne ze swego jedynego w Polsce portu drzewnego i najszybszej łuszcarni nasion leśnych, obfitujące w poważną ilość tartaków i posiadające jedyną w Polsce giełdę drzewną — wymarzone chyba na wystawę drzewną.

Jeżeli dodamy do tego, iż tu i w najbliższej okolicy ulokował się poza prze-

róbką, drzewa przemysł wytwórczy w postaci licznych zakładów meblowych, dalej produkujących dykty, forniry, parkiety, narzędzia stolarskie i do obróbki drzewa — to będziemy mieli szereg tych atutów, które dostatecznie przemawiają za Bydgoszczą, jako miejscem przyszłej wystawy.

W rzeczowej dyskusji padały argumenty za i przeciw. Wyłoniły się obawy, co-prawda dość słuszne, by zamiast korzyści, wystawa ta nie przyniosła nam strat w postaci kompromitacji, wreszcie że mająca się odbyć w Poznaniu w roku 1929 Wystawa Krajowa, obejmować będzie również i przemysł drzewny. Po przemówieniu p. Dzionary, w którego słowach brzmiał ciężki wyrzut pod adresem rządu, iż zezwala na wywóz surowca do Niemiec, że eksportując forsownie sosnę, ogałca lasy nasze z drogocennego materiału leśnego, który w Europie poza Polską posiadają Niemcy i Rosja i że racjonalnym jest zainteresować w takiej wystawie drobny przemysł, zabrał głos wicedyrektor Dyrekcji lasów państwowych inż. Gotwald, którego motywy przeważały szale zwycięstwa na korzyść wystawy drzewnej i to tylko w Bydgoszczy widzi on, poza wznowieniem dawnej tradycji, korzyści dla miasta w szerokim zakresie, jak i zwiedzeniu wystawy przez liczne masy gości. Udział Dyrekcji lasów państwowych mieć będzie charakter dekoracyjno-naukowy.

Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwa zademonstruje swe eksponaty zapewne z całej Polski. W głosowaniu przy jednym wstrzymującym się zdecydowano wystawę urządzić, przelewając prawo urzędzenia i odpowiedzialność na miasto, które da odpowiedni teren i zasiłek pieniężny.

Akcja ta się oplaci bezwzględnie. Wszak zarówno teren jak i pawilony wykorzystane być mogą do innych wystaw, jak to czyni dziś Poznań. Dziś pozostaje tylko wierzyć, że wystawa się uda, powtórę dążyć wszelkimi siłami, by powstała szybko i poprzedziła Wystawę Krajową.

Tę pracę złożono w ręce komitetu, do którego zaproszono: wiceprez. miasta dra Chmielarskiego, starostę dra Beretę, dyr. Tombińskiego, dra Wieckiego, red. Sokółskiego, p. Hechlińskiego, dyr. Zagórskiego i przedstawicieli: Giełdy drzewnej, Izby Przemysłowo-Handl., Izby Rzemieśln., Zw. właścicieli tartaków i kupców drzewnych i Zw. fabrykantów.

A więc do pracy! Szybkiej i wydajnej, życie bowiem nie czeka. Niech pracy tej przyświeca hasło: „myśl, słowo, czyn — to jeden moment”, a znowu o Bydgoszczy będzie głośno, a w niej gwaro i wesoło.

S. S-ki.

Dr. K. KROTOSKI.

Pierwsi misjonarze w Polsce.

II.

Niemiecki organizator misji polskiej na Wschodzie.

Polska Mieszka-Niedźwiedzia, świeżo na chrześcijaństwo nawrócona, stanowiła osobny okręg misyjny z biskupami misyjnymi na czele Jordanem i Ungerem. Wprawdzie już Mieszko pod koniec żywota swego zabiega o zorganizowanie osobnej prowincji kościelnej z arcybiskupstwem w Gnieźnie na czele, wprawdzie buduje w Gnieźnie, pretałem uroczysku pogańskim ku czci boga piekieł Nyi pierwszą murowaną bazylikę w stylu rotundowym, której fundamenta odnalazł niedawno biskup Lambi, dopiero jednak dzięki pracy misyjnej i męczenniczej śmierci św. Wojciecha udało się Bolesławowi Chrobremu normalną organizację kościelną w Polsce przeprowadzić i stworzyć osobną prowincję polską z metropolją w Gnieźnie. Genjalny syn Mieszka i czeskiej Dobrawy jednak uczynił dla chrześcijaństwa daleko więcej, nietylko Polskę pod względem kościelnym zorganizował, ale uczynił z niej ognisko misyjne na Wschód, aby przez szerzenie pokojowej wiary chrześcijańskiej na północno-wschodnich rubieżach swego państwa wrzucić barbarzyński wschód w orbitę wpływów polskich i zachodnio-europejskich.

Dzieła tego nie mógł dokonać polskimi siłami, bo te nie były jeszcze ewangelicznym kwasem dostatecznie przeniknięte, dzieła tego dokonał jednak zapomocą misyjnym zapalem przejętych cudzoziemców, Czechów, Włochów czy Niemców. Misyjne posłannictwo w Polsce spełnił najpierw biskup praski św. Wojciech przy końcu r. 996 i początkach r. 997. Wahano się czy misyjną pracę prowadzić wśród zachodnich Lutyków, czy wschodnich Prusaków. W interesie Polski zdecydował Bolesław misję pruską, ofiarą jej padł św. Wojciech, ale śmierć jego męczenniczą przyspieszyła zorganizowanie polskiego kościoła nad trumną męczennika w Gnieźnie. Co więcej to męczennictwo chwalebne rzymskiego misjonarza w Polsce ściągnęło na chrześcijańsko-wschodnie kresy Europy cały szereg pałających ogniem miłości Chrystusowej siewców Ewangelji Bożej z pod Rawenny, ze Rzymu, z Bawarii, z Niemiec itd. Myślał o misji na polskich kresach sam św. Romuald w Rawennie, przecież nawet sam cesarz Otto III nosił się z myślą zrezygnowania z korony po pewnym czasie i udania się na misję do krajów słowiańskich. Towarzyszami cesarskiego misjonarza mieli być zakonnik z klasztoru św. Bonifacego i Aleksygo na Awentynie św. Bruno oraz jego najbliżsi przyjaciele eremici Benedykt i Jan. Tych eremitów ściągnął właśnie Bolesław do Polski, osiedlił ich w Międzyrzeczu niezawodnie w celach misyjnych w sąsiedztwie Lutyków; tutaj ci Włosi mieli się nauczyć słowiańskiego języka, aby skutecznie szerzyć słowo Boże wśród Słowian. Działalność ich była niestety krótka, w 1002—1003 zginęli wraz z

trzema towarzyszami nie z rąk pogan, lecz od włodarza kstańczego, zlakomionego srebrem, jakie eremitom dał Bolesław na podróż do Pragi i Rzymu. Polska zyskała w ten sposób nowych pięciu braci męczenników, pochowanych w ku czci ich wzbudowanym kościele w Gnieźnie.

Zywoć i męczennictwo Pięciu Braci opisał ich przyjaciel św. Bruno gdy przybył do Polski. Z wysokiego rodu hrabiów Kwerfurtu pochodzący mąż, zaprzyjaźniony z Ottonem III, Henrykiem II cesarzami, miał odegrać wybitną rolę w dziele misyjnym nasamprzód na Węgrzech, a następnie w roku 1005 wysłany na arcybiskupa gentium w Polsce, gdzie jako drugi arcybiskup w kraju prowadzi na wschodzie swą misyjną pracę w latach 1006 i części 1007. Z Polski wysłał wtedy misję do Szwecji, korzystając z poparcia Świętosławy, siostry Chrobrego. Wybuch nowej wojny polsko-niemieckiej w r. 1007 spowodował podróż Brunona do Węgier niewątpliwie w interesie Bolesława, albowiem podróż ta nie była na rękę Henrykowi II. Po niedługim pobycie na Węgrzech udał się Bruno w porozumieniu z Bolesławem na dwór Włodzimierza Wielkiego w Kijowie, aby stąd udać się na południe do kraju dzikich Pieczengów, celem ich nawrócenia. Mimo obaw władcy Rusi, że idzie na pewną śmierć, św. Bruno znalazł u Pieczengów dobre przyjęcie, część ich nawrócił i jednego z towarzyszy swych wyswięcił dla nich na biskupa. Co więcej zapośredniczył pokój między Pieczengami a Włodzimierzem tak, iż Włodzimierz dał im swojego syna na zakładnika pokoju; a także nawiązał bliższe stosunki między Bolesła-

wem i Włodzimierzem tak, iż niebawem przyszło do małżeństwa między Świętosławem pasierbem Włodzimierza, a córką Chrobrego. W ten sposób Bruno św. nie tylko szerzył chrześcijaństwo na wschodzie, ale przez pozyskanie Rusi dla Polski zabezpieczał jej tyły w czasie zaciętej wojny z Niemcami w tym czasie. Z plonem wielkim więc wraca świętobliwy misjonarz do Polski, gdzie dowiaduje się o znakomitym sukcesie wysłanej misji do Szwecji. W tym czasie t. j. w drugiej połowie r. 1008 lub z początkiem r. 1009 wyśtósował św. Apostoła polskich kresów wschodnich swój głośny list do cesarza Henryka II, który w sprawie zaognionych stosunków polsko-niemieckich da się tylko porównać z rewelacjami i anuncjacjami niemieckiego pacyfisty Foerstera w obecnej dobie: Bez ogródki pisze niemiecki apostoł o Polsce do króla Niemiec: — „Jeżeliby kto mówił, że dla tutejszego, t. j. polskiego władcy nader wiele wierności żywie i przyjaźni to jest to prawda; zaiste miłuje go jak duszę własną i więcej niż życie moje; lecz Boga, Wszchemogącego, któremu nic nie jest tajne, mam za świadka, że miłuje go nie przeciw łasce waszej, królu! bo, ile tylko mogę, pragnę go ku Wam skłonić. Niech mi to jednak wolno będzie powiedzieć, bez utraty łaski waszej królewskiej, czy godzi się prześladować chrześcijanina (Bolesława) a przyjaźń utrzymywać z pogańskim ludem (Lutyków)? Jakaż może być zgoda Chrystusa z Beljałem? Jakże mogą się łączyć djabełski Swarózc i wódz świętych wasz i nasz, św. Maurycy? Czy nie uważasz tego za grzech, o królu, gdy głowy

Z WIELKOPOLSKI I POMORZA.

Wyrzysk.

W ub. niedzielę, t. j. dnia 25. bm. Kółko Sceniczne - Muzyczne w Wyrzysku, urządziło swój występ na którym wystawiło sztukę Bałuckiego „Radca Pana Radcy”. Wykonawcami tej sztuki byli dość trafnie dobrani amatorowie: radcą był p. Ormiński Florjan, żoną jego p. Ryżkówna, córka p. Kryżerówna, guwernantką p. Piorunowska, amantami p. Schwengler i p. Kowalski, sługą p. Piorunowski.

Ta, tak aktualna w chwili obecnej, a trzeba szczerze przyznać nienagannie jak na amatorów wykonana komedia, będąca dla niektórych radców współczesnych, istnym i wiernym odbiciem-lustrem ich własnej pracy, wywołała ona po brzegi wypełnionej sali nadzwyczajnie szczerzy zachwyty, który w wielu momentach wyrażał się w ogłuszających i serdecznych salwach śmiechu.

W antraktach, podczas przedstawienia przegrzywała będąca pod batutą naszego mistrza muzyki p. Zdzisława Droszcza, własna orkiestra Kółka, składająca się łącznie z sporej liczby skrzypaczy i fortepjanu.

Muzyka ta, tak dobrze zgrana, a na program której, wieczorku tego składało się też dużo rzeczy nowych, była wprost przez przybyłych słuchaczy pochłonięta. Z zebranych z wieczorku pieniędzy 20 zł. oddano Magistratowi na rzecz biednych miasta, a 10 zł. oddano na rzecz kościoła. Reszta zaś gotówki ma służyć dla zakupu książek i nut w celu dalszego kształcenia się amatorów.

Z ogólnie panującego sentymentu, daje się wyczuć, iż wieczór ten, nawiedzony i poparty przez miłośników, sympatyków i znawców sceny i muzyki, daje bodźca dla tej nowej społecznej placówki, jaką jest Kółko Sceniczno-Muzyczne w Wyrzysku, do wytężonej pracy w najbliższym celu, w celu kulturalno-oświatowym.

Cześć scenie i muzyce! Cześć Kółku Sceniczno-Muzycznemu!

Gniewkowo.

Krzyżmiński, muzyk z Inowrocławia, o którym pisaliśmy iż zmarł z pobicia na dożynkach w Lipiu, żyje! Na szczęście przedwcześnie ta wiadomość okazała się dopiero w tych dniach fałszywą a powstała na skutek nekrologu osoby o takimże nazwisku, jaki ukazał się w ub. tygodniu w jednym z pism miejscowych. Pan Krzyżmiński, jak stwierdziliśmy wyzdrowiał nawet i swym napastnikiem, który działał pod nadmiarem alkoholu, winy wybaczył. Niezadługo prawdopodobnie znów w okolicy grać będzie Życzymy mu powodzenia.

Tyfus brzuszy pojawił się niespodziewanie w majątkach Lipiu i Wierzbicanach. Dnia 27. bm. zanotowano i stwierdzono tam wypadek.

Ukradli pszczoły niewykryci dotychczas złodzieje sołtysowi z Suchowic p. Rutkowskimu. Łupem tego niezwykłego ryzyka złodziei stało się parę uli, znajdujących się w ogrodzie.

Akcją pomocy dla powoźian malopolskich zajmuje się bar. czynnie i skutecznie p. Erksteben, właściciel majątku Skalmierowice, współdziałając z p. dyr. Makowieckim z cukrowni Wierzbosławice. Mimo krótkiego dotychczas czasu od rozpoczęcia akcji, zdołał on zebrać dość poważne kwoty datków, sięgające przeszło tysiąc złotych.

chrześcijańskie, czego nie godzi się wprost mówić, chyła się przed chorągwią djabełską?... Czyż nie lepiej walcząc z poganem ku pożytkowi chrześcijaństwa niż na chrześcijan oręż podnosić dla samej tylko chwały doczesnej?... Czyż nie z poganami wkroczył, o królu, do tego kraju ze wszystkimi siłami swego królestwa? I cóż się stało, czyż św. Piotr i św. Wojciech męczennik, nie ostonili go przed tobą?... O dwóch wielkich złach, jakie zagroziły wierze wśród srogiego pogaństwa, myśleć musi Kościół. Pierwsze z nich, to że monarcha Bolesław, który z największą ochotą pragnął wesprzeć miłe duchowo i materialną pomocą w celu nawracania Prusów i postanowił żadnych pieniędzy na to nie żałować, doznał o to przeszkody z powodu wojny, którą mu król wydał i już ani nie ma czasu ani nie może pomagać mi w głoszeniu ewangelii. Powtóre, że choć Lutycy są poganami i czczą bałwany, nie natchnął Bóg serca królewskiego do zwalczania takich wrogów chwalebny bojem za wiarę chrześcijańską, aczkolwiek nakazuje, mu to ewangelija. Czyż nie zasłużyłby sobie król na wielką chwałę i zbawienie, gdyby rozszerzał kościołów i wobec Boga pozyskał sobie miano apostoła wiary, pracując nad ochrzczeniem pogan, a w pokoju zostawiając chrześcijańskich władców którzyby mu w tem dziele pomagali... Takimi słowami niemiecki misjonarz i sługa Boży potępił agresywność i antychrześcijańskie sojusze swoich ziomeków w XI wieku.

Mimo pozoży wojennej udzielił Bolesław apostołowi niemieckiemu w styczniu 1009 środków do misji wśród Jadźwingów w

SZADŁOWICE. Dnia 28. bm. zanotowano tu znów 4 dalsze wypadki zasiańnięcia na dur brzuszny.

Inowrocław.

Biblioteka Koła Polek znajduje się obecnie w hotelu pod Lwem, pokój nr. 19, gdzie można wymienić książki.

Przypominamy obywatelstwu poświęcenie pierwszej sokolni w Inowrocławiu, które się odbędzie dnia 2 października br. Na poświęcenie to zjadą się sokoli z całej Polski.

Wyświetlanie obrazów kinowych dla młodzieży. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych i Średnich postanowiło w porozumieniu z właścicielem kinoteatrów sprowdzić odpowiednie filmy naukowe z dziedziny geografii, przyrody żywej lub martwej, przemysłu czy krajoznawstwa i wyświetlać je tylko dla młodzieży, przy czym fachowych wyjaśnień ma udzielać pedagog. Program ma uzupełniać jakaś niefrasobliwa humoreska. Przedstawienia te mają się odbywać każdej soboty około godz. 4 po poł. Wstęp wynosić będzie 50 gr.

Budowa sanatorium w Inowrocławiu. W najbliższych dniach zamierza rozpocząć budowę wielkiego sanatorium czyli domu kuracyjnego znany lekarz p. dr. Mierosławski, dawniejszy lekarz naczelny zakładu leczniczego „Pod Piastem”. Zakład kuracyjny stanąć ma przy ulicy Pakoskiej, w pobliżu alei solankowych i obejmować ma 60 pokoi, własne łazienki itp.

Obląkanie na ulicach miasta. W ub. wtorek przytrzymała policja niej. Michała Krupkę, zamieszkałego w Bydgoszczy, przy ulicy Cieszkowskiego nr. 12-13 za spowodowanie wielkiego zbiegowiska na ulicach miasta. Dochodzenia wykazały, że Krupka jest umyślowo chorym. Odstawiono go do Bydgoszczy.

Na targu ub. środy płacono za funt masła 3,00—3,20 zł., za mendel jaj aż 3,30 zł. Zatem drożyzna się wzmagą.

Bezrobotnych coraz mniej w Inowrocławiu, gdyż obecnie jest tylko około 180, natomiast w powiecie inowrocławskim nie ma wogóle bezrobotnych.

Znin.

Zabawa Powstańców. Ub. niedzieli urządziło Tow. Powstańców i Wojaków w ogrodzie Bractwa Strzeleckiego swą doroczną wielką zabawę z bardzo urozmaiconym programem.

Z życia Tow. Robotników Katolickich. Staraniem Tow. Robotników polsko-kał. odegrany został obrazek ludowy p. t. „Pocztowy młynarz”; starannie wystudjowana i reżyserowana sztuka wypadła bardzo dobrze, publiczność dopisała.

Wnoszą się. Starostwo podaje do wiadomości, że na stałe zamierzają opuścić terytorium Polski pp. Klara Gottschewska z Janowca i Karol Kühn z Wenecji.

Perjodyczne badanie koni w Zninie (miasto i obwód kom.) odbywać się będzie w każdą pierwszą środę miesiąca o godzinie 9 rano na rynku.

Z Koła przyjaciół gimnazjum. Na rocznym walnym zebraniu Koła Przyjaciół gimnazjum w Zninie, odbytem dnia 25. bm., wybrano prezesem zarządu p. Nagórskiego. Liczne zebrania członkowie i sympatycy bardzo przychylnie odnoszą się do tworzącego się gimnazjum, wy-

okolicy Drohiczyzna i Brześcia nad Bugiem. Misja była nie bezowocna, udało się św. Brunonowi nawrócić jednego z książąt tych okolic, niestety młodzi jego bracia stawili opór i z rozkazu jednego z nich dnia 9 marca 1009 ponieśli śmierć męczeńską nazw misjonarza w 35 roku życia wraz z 4-ma towarzyszami. Śmierć Brunona, ośmieszanego przez Henryka II, nie mogła wyrwać w Niemczech i w świecie katolickim tego wrażenia, jakie wywarło męczeństwo św. Wojciecha.

Kult św. Brunona w Niemczech nosi zdaniem prof. Zakrzewskiego bardziej charakter lokalny pamięci biskupa, pana na Kwerfurcie i fundatora tamtejszej kolegiaty. Ale i w Polsce, w interesie której przecież działał, apostoł misji polskiej na wschodzie, wśród Węgrów, Rusinów, Pieczengów, Jadźwingów i Prusów uległ zapomnieniu. Dziś wszakże, kiedy pruski militarizm grozi znów światu łaźnią wojny wszechświatowej, zapowiada butnie zawojowanie Polski z lekceważeniem jej sił zbrojnych, w chwili, gdy pacyfistyczne koła katolików na zachodzie niemieckim modlą się o pokój dla Polski, czas i pora po temu, aby kult świętobliwego organizatora misji polskich na wschodzie przy poparciu władcy polskiego ożył zarówno w Polsce, jak i wśród katolików niemieckich tylko nie z nazwy katolików, lecz ze serca przekonania katolików!

Tylko bowiem nauka Chrystusowa, zachowana w całej czystości w kościele katolickim, niesie zarówno jednostkom jak i narodom, jak i całej ludzkości pokój, pax Christi in regno Christi.

chodząc ze słusznego założenia, że miasto rodzinne braci Sniadeckich leżące w środku czworoboku między Wągrowcem, Gniezmem, Inowrocławiem i Bydgoszczą ma wszelkie dane ku temu, by szkoła średnia nie tylko utrzymywała się, ale i świetnie się rozwijała. Gimnazjum posiada obecnie 5 klas; dyrekcja i dobrane grono nauczycieli dokłada wszelkich starań, by zakład stanął na poziomie szkół wzorowych. Usiłowaniach tych idzie profesorom magistrat i wspomniane Koło na rękę przez szczerze interesowanie się zakładem i popieranie go moralnie i materialnie, jako że koszt utrzymania gimnazjum ponosi magistrat, Koło zaś ze swoich funduszy zakupuje urządzenie, okazy, fauny i flory, przyrządy pomocnicze itd.

Poznań.

Zjazd delegatów Zrzeszeń pracowników administracji P. K. P.

Odbył się w Poznaniu siódmy zjazd delegatów Zrzeszeń Pracowników Administracji Technicznej Polskich Kolei Państwowych. Po wysłuchaniu sprawozdania zarządu głównego inż. Lisowski wygłosił referat o zastosowaniu współczesnych metod pracy przy organizowaniu warsztatów kolejowych i ich praktycznych wynikach. Na zjazd przybyli delegaci z wszystkich okolic Polski.

Proces komunistów zbliża się ku końcowi.

Proces komunistyczny w Poznaniu przeciwko Bemowi i towarzyszącom zbliża się ku końcowi. Dnia 26 bm. ukończono badanie świadków, zaś dnia 27 bm. przewodniczący odczytywał dołączoną do sprawy dowody w postaci broszur komunistycznych, rozmaitych odezw, pism, korespondencji itd. Specjalną uwagę zwrócił pisany z więzienia

przez oskarżonego Nehra do posła Bałłina list kończący się rewolucyjnym pozdrowieniem. Po odczytaniu materiału dowodowego zakończony zostanie przewód sądowy, poczem głos zabierze prokurator Dutkiewicz.

Zjazd rzemieślników i przemysłowców odbędzie się d. 2. października.

Nadzwyczajny Zjazd delegatów Zjednoczenia Zw. Cechów Samodzielnych Rzemieślników i Przemysłowców, odbędzie się w Poznaniu, dnia 2. października or. w sali p. Jarockiego, Maształarska 8, o godzinie 11 przed poł. z następującym porządkiem obrad: Nowa ustawa przemysłowa, a potrzeby polskiego rzemiosła — referat. Obecna sytuacja w rzemiośle. Sprawa wyborów do Izby Rzemieślniczych. Dyskusja i t. d.

Wzywa się wszystkich do jaknajliczniejszego udziału w Zjeździe, apelując do organizacji rzemieślniczych, by nie ograniczały się do przysyłania tylko swych delegatów, lecz, by również nakłaniały do udziału w Zjeździe każdego, komu jest możliwym przybycie do Poznania w dniu 2. października br. Dla przybyłych z prowincji będą wydawane przy powrocie zniżki kolejowe.

Bank Handlowy nie skrzywdził Spółki Brackiej.

Poznań. W związku z nieściągnięciem wiadomości, które ukazały się w prasie wielkopolskiej, Polski Bank Handlowy w Poznaniu komunikuje, że po zniesieniu nadzoru sądowego jeszcze w marcu rb. wypłaca na podstawie umowy z wierzytelnymi, zatwierdzonej przez sąd całe 100% wraz z odsetkami. Także „Spółka Bracka” otrzyma również całe 100% swojej wierzytelności i nie poniesie żadnych strat.

Złot Młodych Polek w Kościanie.

(Od własnego korespondenta „Dziennika Bydgoskiego“).

Dzień 25. bm. był dla Kościana dniem wielkiego święta Młodych Polek. Zjechały się drużyny z bliższej i dalszej okolicy w liczbie przeszło 800, ażeby wziąć udział w zlocie. Dzień pochmurny, nie wróżył pogody. Mimo to humory były świetne. O, młodość, zawsze wre życiem i gwarem!

Wielkie zastępy Młodych Polek zapełniły wspaniałą kościół parafialny, gdzie odbyło się uroczyste nabożeństwo zlotowe. Kazanie zastosowane do uroczystości, wygłosił dyrektor Związku ks. kan. Schulz. Ukołaniem, jutrem narodu jest młodzież i dlatego najlepsze siły, ogromny trud poświęcamy właśnie młodzieży, ażeby stworzyć typ wzorowy przyszłej Polki, wyznającej zasady katolickie i narodowe, — oto myśli przewodnie kazania.

Po nabożeństwie odbył się pochód. Zwarte szeregi druhen, mimo deszczu kroczą karnie, defilując przed władzami i komitetem honorowym. Barwnie przedstawiają się drużyny w mundurkach. Deszcz ciągle pada, drużyny idą wytrwale, orkiestra przegrzywa, a chorągwie i proporcejki upiększają cały pochód.

W sali Hotelu Warszawskiego odbyło się uroczyste zebranie. Za szczupłą okazała się sala dla tych zastępów młodzieży. W zebraniu wzięli udział także przedstawiciele władz, m. prof. Bednarkiewicz, okoliczne panie ziemianki, i miejscowe obywatelstwo.

Zebranie zagal! niestrudzony w pracy dla Młodych Polek ks. Patron Stróżyński, witając serdecznie młodzież i życzliwych przyjaciół organizacji. Przewodnictwo objęła p. Wanda Chłapowska, wielka rzeczniczka ruchu Młodych Polek.

Referat na temat: „Wiano Młodej Polki” wygłosiła p. Z. Ozdowska z Poznania. Wskazała ona na duchowe wiano, które każdej

Młodej Polce daje Stowarzyszenie na drodze życiową. Referat „Nasze ideały” wygłosił ks. kan. Schulz.

Serdeczne przemówienia p. Wandy Chłapowskiej i p. Prezydenta miasta zakończyły obrady.

Popołudniu przewidziane były pokazy gimnastyczne i pląsy. Cóż, kiedy deszcz pada niemilosiernie. Jednak kilkanaście minut wykradziono fatalnej pogodzie, i przy dźwiękach muzyki, odbyły się ćwiczenia gimnastyczne i pląsy wykonane bardzo ładnie przez drużyny kościańskie i grodzkie.

Obfity był program pracowitego dnia w Kościanie. Bardzo ładna gra na mandolinach i inne występy druhen grodzkich urozmaiciły pobyt gościom. Wieczorem zakończono zlot pięknym przedstawieniem. Niezmierna była praca, którą miejscowy ks. Patron Stróżyński, komitet honorowy i zarząd stowarzyszenia wykonali. Wielką także ofiarnością Pań Ziemianek z p. Wandą Chłapowską na czele i miejscowego obywatelstwa. Dla 800 druhen przygotowano śniadanie, obiad i kolację, dzięki właśnie niezmiernej ofiarności Obywatelstwa Kościańskiego i Pań Ziemianek, Cukrownia w Kościanie nietykko przyjęła w gościnę wszystkie drużyny, lecz własnym, olbrzymim nakładem urządziła dotąd pustą halę, specjalnie ją meblując.

Z prawdziwą radością śledzimy pracę i rozwój tej sympatycznej organizacji Młodych Polek. Wielki rozmach i siła żywotna biją od organizacji, która stale nowymi imprezami pobudza swych członków do rzetelnej pracy. I dzięki ofiarnej pomocy Społeczeństwa, — w tym wypadku Obywatelstwa Kościana i okolicy umożliwiła się szerszą pracę nad Młodem Polkami. „Bóg zapłać Kościanowi za wszystko, zyskał on sobie serca wszystkich Młodych Polek.

Kiermasz-wystawa Tow. Hodowców Inwentarza Domowego w Zbąszyniu.

Staraniem Tw. Hodowców Drobnego Inwentarza Domowego w Zbąszyniu, odbędzie się od 8—11 grudnia w Zbąszyniu Wystawa Kresowa drobiu, królików, gołębi, kanarków, oraz innych drobnych zwierząt domowych. Towarzystwo wyznaczyło na każdy dział złote, srebrne i brązowe medale, dyplomy, listy pochwalne i nagrody honorowe, ofiarowane przez różne instytucje i osoby prywatne. Prawo ubiegania się o nagrody mają wszelkie ekspozycje tej wystawy bez względu na to, czy hodowca jest członkiem tow. hodowli miejscowej, lub pozamiejscowej, lub jest wogóle niezorganizowany.

Towarzystwo, urządzające wystawę, ma na celu jaknajszersze zaznajomienie społeczeństwa wielkopolskiego z hodowlą zwierząt zarodkowych i ich znaczenia „od względem źródła bogactwa narodowego.

Hodowcy, chcąc wystawiać swe ekspozycje, z sąsiednich powiatów, zechcą zwrócić się o bliższe informacje do prezesa towarzystwa p. Krzyżanka w Zbąszyniu, Marszałkowska 84.

Jako ekspertów zaproszono prof. Trybuleckiego z Warszawy, pp. Samolińskiego i Macińskiego z Poznania.

Chelmno.

Nadużycia w Wydziale Powiatowym w Chelmnie. Na wskutek wniesionych przez podatników zażaleń o podwójnym ściąganiu przez tut. egzekutorów powiatowych tych samych należności przeprowadzone przez starostę Ossowskiego energiczne dochodzenia ujawniły w chelmińskim Wydziale Powiatowym dość znaczne nadużycia, których wysokości jeszcze nie ustalono. Podatki i opłaty egzekutorzy zamiast wpłacać do Kasy Komunalnej często gęsto przywłaszczali sobie. Manipulacje te trwały od dłuższego czasu. Dla bliższego zbadania sprawy w ub. sobotę zjechała z Torunia komisja z Województwa. Trzech funkcjonariuszów Wydziału Powiatowego osadzono w areszcie.

Święto pułkowe. W niedzielę, dnia 2 października stacjonowany w Chelmnie 8 p. strzelców konnych uroczyste obchodzi swe święto pułkowe, dla uświetnienia którego na placu koszarowym pułku urządzone zostaną konkursowe zawody hippiczne z nast. programem: konkurs hipiczny oficerski, woltżerka, konkurs hipiczny podoficerski, władanie białą bronią, konkurs szybkości otwarcia ognia z karabinów maszynowych. Wstęp na zawody 50 groszy, miejsca siedzące 1,50 zł. Szeregowcy i uczniowie placą połowę.

Ogradzanie cmentarza. Stary nasz cmentarz katolicki, gdzie spoczywa w śnie wiecznym kilka pokoleń chelmin od tylnej strony pozostał dotychczas nieogrodzony. Obecnie z przyjemnością notujemy fakt zajęcia się tą sprawą ks. prob. Bączkowskiego, dzięki którego staraniom maszynowe ogrodzenie zostanie jeszcze przed zimą ukończone. Koszt do 6000 zł. mają być zebrane drogą składek. Wdzięczni parafianie z pewnością nie poskapią grosza, zwłaszcza iż pierwszy i hojny początek zrobił już inż. Dziedziul, dyrektor i współwłaściciel cegielni „Saturn” bezinteresownie darując 15000 cegły.

Słynny grafolog wyproszony przez policję. Onegdaj zjechał do hotelu „Dwór Chelmiński” niej. Wostal i po szumnym zareklamowaniu się jako słynny psycho-grafolog nieomylnie zgadujący przeszłość, teraźniejszość i przyszłość rozpoczął wśród łatwowiernych, gdzie dominowała oczywiście pleć piękna, istne żniwo, gdyż przed drzwiami mistrza tworzyły się kolejki łaknących wysłuchania tajemniczych horoskopów. Policja jednak unicestwiła sielankę zabraniając Wostalowi procederę, jako nieposiadającemu pozwolenia władz miejscowych.

Iwiec, pow. tucholski.

Nowe Kółko Rolnicze. W ub. niedzielę odbył się wiec za staraniem p. Wojciecha Prylla z Tucholi, członka sejmiku powiatowego w Iwcu celem założenia Kółka Rolniczego. Po zagajeniu i powitaniu przez p. Prylla udzielono głosu p. Rakowskiemu, który mówił o znaczeniu kółek i organizacji pod względem gospodarczym. W dyskusji przemawiali pp. Pryll, Osowski i Leńczyk p. Walas, oświadczając się za założeniem Kółka Rolniczego. Do zarządu wybrano p. Osowskiego Juliana jako prezesa, na zastępcę p. Osowskiego Wojciecha, na sekretarza Leńczyka Walasa z Pustelni, na skarbnika p. Chyrę Antoniego. Kółko Rolnicze ma swą siedzibę w Iwcu i rozwijać będzie swą działalność na wsie Wysoka, Brzoza, Ostrowo i Kosowo. Na wstępie zapisało się 25 członków. Nowej placówce życzymy jak najlepszego rozwoju.

Tczew.

Ciemność egipska przy ulicy Gdańskiej. Bruk przy ulicy Gdańskiej jest w kilkunastu miejscach naprawiony, ale za to ciemności, które tam panują doprowadzają wieczorem, szczególnie w czasie deszczu przechodnia nie znającego dobrze terenu nieraz do rozpacz. W ub. sobotę, o godzinie 9 wiecz. został najechany i zwalony z nóg jakiś obywatel na chodniku przez rowerzystę, który korzystając z ciemności egipskich zdołał umknąć. Najechanemu na szczęście nic złego się nie stało oprócz zabłoconia i zniszczenia ubrania. Rowerzysta wbrew przepisom policyjnym jechał bez latarki.

Z gimnazjum męskiego. Dyrektor gimnazjum męskiego p. H. Miaczyński w ub. środę odbył u siebie konferencję z rodzicami i opiekunami uczniów gimnazjum, celem omówienia rozmaitych spraw szkolnych.

Puck.

Koncert Tczewskie Koło Ziemianek urządza w dniu 1 października w auli gimnazjum męskiego o godzinie 20 koncert instrumentalno-wokalny na rzecz uregulowania rachunku za lampę kwarcową dla „Kuchni mlecznej dla niemowląt”. W koncercie biorą łaskawie udział p. hrabina Mielżyńska — fortepjan i p. Röslerówna z Poznania — śpiew. Akompanjować będzie Dr. Sumiński.

Czego już nie fałszują? W ostatnim czasie pojawiły się w obiegu telegramy konkurencyjne T. C. L. na gorszym papierze i mniej artystycznie wykonane i zysk obracany nie na cele kulturalno-osiawotowe. Cena takiego fałszyfiku (telegramu) wynosi 15 gr. za sztukę. Dlatego też Tow. Czyt. Lud. ostrzega przed fałszyfikacjami.

Zapobiegliwe i oszczędne gospodynie żądają wyłącznie

LAKIERÓW LUTZA

odznaczonych 4 nagrodami państwowymi i 23 medalami a to lakierów emaljowych lśniących białych lakierów podłogow. o pięknym połysku i niebywalej trwałości

Do nabycia (20992) we wszystkich składach farb.

Z Torunia.

Nocny dyżur ma do dnia 30. bm. włącznie apteka pod Orłem Rynek Staromiejski.

Z Teatru Pomorskiego. W sobotę, dnia 1. 10. br. poraz drugi „Głuszc”, krotocwiła w 4 aktach Stefana Krzywoszewskiego.

W niedzielę, dnia 2. 10. br. o godzinie 4 po południu po cenach znacznie niższych „Oj mężczyźni, mężczyźni”.

W niedzielę, dnia 2. 10. br. wieczorem o godzinie 8 uroczyste przedstawienie ku uczczeniu zjazdu Hallerczyków, które wypełni doskonała komedia Adama Asnyka p. t. „Bracia Lerche”. Na przedstawieniu obecnym będzie generał Józef Haller. Bilety należy zaraz wykupować w kasie, gdyż z powodu ogromnego zainteresowania, kancelarja nie przyjmuje żadnych zamówień. Bony ulgowe będą nieważne.

Minister Składkowski i Romocki przyjeżdżają do Torunia. Bawiący obecnie w Działdowie minister spraw wewnętrznych Składkowski zjechać ma również na dzień 29 lub 30 bm. do Torunia, gdzie przeprowadzi inspekcję niektórych urzędów państwowych. Niezależnie od tego przyjeżdża również do Torunia jak się dowiadujemy minister kolei p. Romocki.

Osobiste Dnia 27. bm. odbył się ślub asesora kolejowego z Poznania p. Franc. Lechny z p. Gertrudą Dittmanówną z Torunia, córką znanego obywatela i właściciela przedsiębiorstwa transportowego. Młodej parze życzymy „Szczęść Boże” w pożyciu małżeńskim.

Kapiszony z materiałem wybuchowym w rękach 6 letniego chłopczyka. Dnia 28. bm. Winarski Andrzej, zam. przy ulicy Czarneckiego 3. zgłosił, że syn jego 6-letni Edward znalazł blaszane pudełko, zawierające 93 kapiszony napełnione materiałem wybuchowym, pochodzenia wojskowego. Jak oświadczył Winarski, przed paru dniami czyścili robotnicy magistracy strumyk idący opodal jego domu i owe pudełko wyrzucili na wierzch obrudzone blokiem. Powiadomione o znalezieniu kapiszonów władze wojskowe zabrały pudełeczko do magazynów.

J. Chronowski, właściciel browaru, funduje pomnik króla Zygmunta III. w Podgórzu. Na ostatnim posiedzeniu Rady Miejskiej w Podgórzu zgodzono się na propozycję p. Chronowskiego Józefa, właściciela browaru, który zobowiązał się na cokole, pozostawionym po pomniku pruskim, postawić własnym kosztem posąg króla Zygmunta III. Wybór na posąg króla Zygmunta III. padł z tego względu, ponieważ Zygmułt III., jako monarcha darzył Podgórczan rozmaitymi przywilejami, a okazaną wierność podczas rozruchów toruńskich.

Tow. Pszczelarzy na Toruń i okolice. Wycieczka do Barbarki w niedzielę, dnia 2 października, tam zebranie w pasiece p. Maczkowiaka. Interesujących się pszczelnictwem zaprasza się na zebranie. Odjazd Toruń — północ, o godzinie 15.15.

Ruch kołowy dookoła budynku gimnazjum męskiego. Niejednokrotnie poruszano już sprawę, że w dni targowe, ruch kołowy, skierowany przez ulicę Małe Garbary i ul. Wysoką uniemożliwia naukę w gimnazjum. Huk i łoskot wozów ciężarowych, sygnały samochodowe i hałas wzmoczonego ruchu ulicznego, utrudniają pracę nauczycielom i młodzieży, i mimo zamkniętych okien, jedni druzich nie słyszą. O otwarciu okien niema mowy, wobec czego wypełnione klasy muszą przebywać przez czas sześciu godzin w zatrutem powietrzu, bo innej wentylacji budynek stary nie posiada. Choć w czasie przerwy salę się przewietrza, jednak w ciągu każdej lekcji, ku końcowi, powietrze już jest tak zużyte, że przynosi zdrowiu tylko szkodę. Jest rzeczą nietylko obowiązku obywatelskiego, ale i sumienia, — usunięcia tego stanu rzeczy. Albo na wielkiej przestrzeni przed budynkiem gimnazjum, dać bruk drewniany, albo ruch kołowy skierować około Strażnicy pożarnej, teatru i przez ulicę Chelmińska ku Rynekowi. Czyż ojcom miast zdrowie 700 uczniów — wśród nich także i własnych synów — może być zupełnie obojętne? Zwraca-

my się też z apelem do Magistratu w tej sprawie. Kiedy już mowa o gimnazjum, nie od rzeczy będzie zwrócić się z prośbą do tych władz, które opiekują się budynkiem, o uporządkowanie, pełnego dziur i wybojów dziedzińca szkolnego, który w czasie deszczów przedstawia w miniaturze — pojezierze pomorskie.

Na powodzian. Pomorski Wydział Krajowy w Toruniu na ostatnim swem posiedzeniu uchwalił 2000 zł. na dotkniętych klęską powodzi Małopolan.

Z konserwatorium Pom. Tow. Muz. Egzamin do konserwatorium Pom. Tow. Muzycz. w Toruniu dla nowowstępujących odbędą się dnia 1 października. Wakujące miejsca są jeszcze we wszystkich klasach, nie wyłączając instrumentów dętych. Uczniowie dojeżdżający z okolicy mają na kolei 50 proc. zniżki. Dzieci urzędników korzystają ze zwrotu przez urzędy opłaty za naukę. Zapisy przyjmuje i informacyj udziela kancelarja konserwatorium, Chelmińska 16, codziennie w godzinach 10—13 i 16—19.

Dlaczego nie wygrałeś (28129) dotychczas w loterii państwowej?
Bo nie kupiłeś losu w kolektorze Pawła Billerta w Toruniu przy Ryнку Now.
Co 2. los wygrywa, a można wygrać **650.000 zł.**
400.000, 250.000, 100.000, 75.000 i wiele innych.
Losy 1. klasy już są do nabycia. Cena 1/2 = 10 zł, 1/3 = 20 zł, 1/4 = 40 zł. P.K.O. 907924
Poznań Plan gry wysyłam na żąd. bezpłatnie

Proces Szamraka o zabójstwo w pojedynku.

Sąd skazał go na 2 lata twierdzy. — Sekundanta jego Łakińskiego na 6 miesięcy także twierdzy. — Obaj mieli obrońcę z Poznania.

(Od specjalnego sprawozdawcy „Dziennika Bydgoskiego”).

Grudziądz, 28. września 1927 r.
Wczoraj w tutejszym sądzie okręgowym odbył się proces p. Mieczysława Szamraka, oskarżonego o zabójstwo w pojedynku. Na ławie oskarżonych zasiadli jednocześnie: Józef Łakiński i dr. Wacław Kalicki. Czesław Galuszka nie stawił się, gdyż nie dołączono mu wezwania. Ci ostatni stanęli oskarżeni o udział w pojedynku, jako zastępcy jednej i drugiej strony, a nadto p. Łakiński dodatkowo o dostarczenie broni.
Rozprawę przewodniczył dyr. Łachecki. Nadto zasiadli: sędzia Kolarz i ławnicy Żelazny, Nadolny, i Topmajer. Oskarżał prokurator Marszałk, a bronił pp. Szamraka i Łakińskiego adv. Chorzeleski z Poznania. Na świadków powołano: dr. Tarkowskiego, p. Hermsa, p. mazura i por. ulanów Świeściaka, na rzeczoznawców zaś dr. Łachowskiego, i dr. Urbańskiego.

Sąd wyłączył zaraz na wstępie sprawę p. Galuszki, i dr. Kalickiego. Obaj sekundanci odpowiadać będą oddzielnie.

Pierwszego przesłuchano p. Szamraka. Zeznał on, że we wrześniu ub. roku przyjął wyzwanie p. Adama Kona i gdy przyszło do pojedynku, zastrzelił go, zachowując wszystkie należne przy pojedynkach reguły i zwyżaje. Z dalszych zeznań ustalono, że powodem pojedynku była obraza słowna, która nie wymaga zadosyćuczynienia z bronią w rękę, lecz stało się to jedynie ze względu na wyraźne zadanie p. Kona. Obrażony nie chciał bowiem przyjąć innych warunków i pojedynek odbył się. Przeciwnicy

Grudziądz.

Kalendarzyk teatralny.

Piątek, dnia 30. bm. teatr nieczynny.
Sobota, dnia 1. 10. poraz ostatni „Sulkowski” po cenach najniższych od 40 gr. do 1,20 zł.
Niedziela dnia 2. 10. po południu „Mandaryn Wu”, ceny niższe.
Niedziela, dnia 2. 10. wieczorem „Jęch chłopczyk”.

Uwaga! Początek przedstawień od 1-go t. j. od soboty, ulegnie zmianie: przedstawienia popołudniowe rozpoczynają się będą stale o 3,30 a wieczorem o 7,30.

Helena Ostaszewska-Kozłowska zjeżdża do Grudziądza i daje 3 października koncert w sali hotelu pod „Złotym Lwem”.

Konkurs orkiestr wojskowych odbędzie się w teatrze w niedzielę, dnia 2 października w południe. Grane będą utwory Moniuszki, Nowowiejskiego, Wagnera i inne, a na zakończenie wszystkie orkiestry razem wystąpią pod jedną batutą. Bilety są w cenie od 50 gr. do 2 złotych; można je nabywać w dziennej kasie w składzie „Luxus”, plac 23 Stycznia, obok firmy Marschlera.

Zebrań Chr. Dem. Dnia 4 października odbędzie się zebranie Koła Polskiego Stronnictwa Chr. Dem w hotelu „Kollasa” przy ulicy Józefa Wybickiego o godzinie 7 wieczorem.

Na porządku obrad referat p. Nowickiego na temat: „Ostatnie wypadki na terenie sejmowym i obecne położenie polityczne państwa”.

Urzędnik magistratu aresztowany. Urzędnik magistratu Lindenau został aresztowany, ponieważ podrobił klucze do niektórych biurów w magistracie. Obecnie jest on pod śledztwem, które ustali — czy L. skorzystał z kluczy podrobionych celem kradzieży i w jakim stopniu.

Więzień, który usiłował uciec. We wtorek wieczorem policjant odprowadzał do więzienia karnego aresztanta i gdy był już blisko, nagle ten wyrwał mu się i zbiegł. Na szczęście żandarmi ujeli uciekiniera i oddali go z powrotem w ręce policjanta. Gdy byli już koło bramy, więzień począł szarpać się i krzyzczyć tak nieludzkim głosem, że w parę minut zaalarmowana została cała okolica oraz służba więzienna. Więźnia wprowadzono na dziedziniec i zamknięto. Wycie nie ustawało jednak, a pubedzeni więźniowie sekundowali mu. Przed więzieniem zebrał się tłum, który rozszedł się dopiero po interwencji policji. Tak w samej rzeczy wygląda zagadka, o której mówi się w mieście i robie najrozmaitsze przypuszczenia i wnioski.

Minister Składkowski w Grudziądzu.

W ciągu dnia 29. bm. wizytował miasto Grudziądz w towarzystwie wojewody pomorskiego Młodzianowskiego, minister spraw wewnętrznych gen Składkowski. Wieczorem p. minister spożył kolację w „Królewskim Dworze”, poczem udał się w dalszą podróż po Pomorzu. Minister Składkowski opinował dodatnio o stanie Grudziądza, pod względem czystości i higieny.

stanęli naprzeciwko siebie, o 25 kroków i otrzymali pistolety pojedynkowe, nabijane z góry kulka ołowiana. Proch użyto zwykły, dymny, nie przybijając, a pistolety miały lufy osmiokątne i płaską stroną zwrócone do góry. Muszki, czyli celownika również nie miały.

Na miejsce pojedynku przyjechano samochodami, zabierając ze sobą dr. Tarkowskiego, który też po strzałach pospieszył z pomocą rannemu Konowi. Kula trafiła Kona w lewe oko i tak nieszczęśliwie, że o ratunku mowy być nie mogło.

Z dalszych zeznań ustalono, że p. Łakiński przywiózł pistolety z Warszawy. Przyznał się do tego, lecz odmówił wyjaśnień, od kogo pistolety pochodziły.

Prokurator zażądał surowego wymiaru kary w myśl istniejącego prawa o pojedynkach.

Adwokat Chorzeleski rozpoczął swoją mowę od słów: „Członek angielskiej Izby gmin w roku 1923 surowszym był jeszcze od p. prokuratora, gdyż żądał on kary śmierci za pojedynki. Nie wiedział jednak, że w rok później sam będzie się pojedynkował.

Pod koniec przemówienia zaznaczył, że najwyższym oskarżycielem jest nie on, ale opinja publiczna, i w imię tejże żąda od sądu zastosowania odpowiedniej kary dla winnych.

Sąd po półgodzinnej naradzie wydał wyrok skazujący p. Szamraka na 2 lata twierdzy, a p. Łakińskiego na 6 miesięcy twierdzy, oraz kosztu postępowania sądowego.

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 30 września 1927 roku.

KALENDARZYK.

Dziś w piątek **Hieronima**.

Jutro w sobotę **Jana**.

Wschód słońca o godzinie 6.0

Zachód słońca o godzinie 5.40.

DYŻUR NOCNY W APTEKACH.

Od poniedziałku 26 bm. do poniedziałku 3. X. 27 dyżurują następujące apteki:

1) Apteka pod Koroną, ul. Dworcowa.

2) Apteka pod Niedźwiedziem, ul. Niedźwiedzia.

POGOTOWIE RATUNKOWE przy Straży pożarnej czynne codziennie od godz. 8 wiecz. do godz. 8-rano **Telefon nr 615.**

Wypożyczalnia książek Lektora, ulica Gdańska 141 otwarta codziennie od godz. 8 rano do 6 wieczór. **Telefon 1739.**

TEATR MIEJSKI.

Dziś drugie przedstawienie triumfalnie wystawionej „**Lilla Wenedy**” J. Słowackiego w wykonaniu całego zespołu, z ilustracją muzyczną K. Lewickiego, na tle pięknych dekoracji St. Węgrzyna, w pomysłowej reżyserji K. Koreckiego.

W sobotę dane będą dwa przedstawienia: o godzinie 4 tej po południu po cenach znizowanych dla młodzieży szkolnej i wojska ukaże się szczeropolska komedia St. Bogusławskiego „**Opieka wojskowa**”; wieczorem o godzinie 7.30 „**Lilla Weneda**”.

W niedzielę po południu ostatnie w tym sezonie przedstawienie wesołej i melodyjnej operetki Lehara „**Cio-Cio**”.

Mianowania i przeniesienia w wojsku.

Najnowszy „**Dziennik Personalny**” nr. 24 przynosi na podstawie ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów W. P. oraz w myśl konkordatu ze Stolicą Apostolską, listę nowomianowanych kapelanów rezerwy. Lista ta obejmuje 397 nazwisk księży.

W dalszym ciągu „**Dziennik Personalny**” zamieszcza następujące przeniesienia. Kapitan Sturomski Aleksander Władysław 61 pp. (przeniesiony służbowo do P.K.U. Bydgoszcz); do P. K. U. Kościerzyna; porucznik Czyżewski Marjan z Oficerskiej Szkoły dla Podoficerów, przeniesiony został do 78 p.p., porucznik Rydlewski Leon z Oficerskiej Szkoły dla Podoficerów do 75 p.p.

Do Oficerskiej Szkoły dla Podoficerów zostali przydzieleni: kapitan Zieliński Roman z 4 pp leg., kapitan Balwirczak Paweł z 39 pp., kapitan Toroń 48 pp., kapitan Popławski Piotr Paweł z 78 pp., kapitan Gniadek Wojciech Antoni z 77 pp., kapitan Drozd Józef z 17 p.p., kapitan Przedpełski Stefan Witold z 35 pp., kapitan Olechowski Franciszek z 80 p.p., kapitan Pasierb Stanisław Franciszek z 14 pp.,

Porucznika Hryckiewicza Wacława z Oficerskiej Szkoły dla Podoficerów przeniesiono do 16 pułku ułanów; kapitana Wypliewskiego z 15. pap. i porucznika Jełowickiego Tadeusza Stanisława z 15 pap. przeniesiono do C. W. Art., kapitana Walewskiego Witolda z C. W. Art. przeniesiono do 11. d a. k.

Z Oficerskiej Szkoły dla Podoficerów zostali przeniesieni: porucznik Żywert Marjan do 29 pp., porucznik Rogoziński Kazimierz do 45 pp.

Koncert Józefa Śliwińskiego. Dziś w piątek w pięknie odnowionej sali Kasyna Cywilnego, ul. Gdańska 160a wystąpi światowej sławy pianista polski, Józef Śliwiński. Niebywałe powodzenie, jakie towarzyszy znakomitemu artyście przy każdym pojawieniu się na estradzie koncertowej, zawdzięcza swej fenomenalnej technice i porwijącej sztuce niezrównanego odtwórcy. Chopin, Liszt, Mozart, Schubert i in., w interpretacji Śliwińskiego w programie dzisiejszego koncertu to niezwykła uroczystość muzyczna, na której nie powinno zabraknąć żadnego kulturalnego obywatela naszego miasta.

Zabawę jesienną urozmaiconą występami chóru i innymi niespodziankami urządza w sobotę, 1 października br. w sali Pałacu (ul. Św. Trójcy) Chór Drukarzy. Przygrywać będzie orkiestra „Sokoła” jazzband. Początek zabawy o godz. 7-mej wieczorem. Bratnie towarzystwa śpiewacze oraz wszystkie sfery obywatelstwa miejscowego i sympatyków uprzejmie zaprasza komitet.

Inauguracja sezonu dramatycznego w Teatrze Miejskim.

Jak wiadomo, repertuar naszego Teatru Miejskiego rozpada się na dwa główne działy: na dział dramatyczno-komedjowy i operetkowy.

Sezon operetkowy otwarto w Teatrze Miejskim piękną operetką Straussa „Zemsta Nietoperza”, sezon dramatyczny natomiast zainaugurowała wczorajsza premiera „Lilla Wenedy” Julj. Słowackiego. Premiera ta była zarazem hołdem, złożonym przez nasz teatr wielkiemu poecie z okazji sprawowania w lecie Jego prochów z Paryża do kraju.

Odkładając szczegółowe sprawozdanie z tej wielkiej premiery do następnego numeru, musimy tu wyrazić całemu, w tem przedstawieniu biorącemu udział zespołowi gorące uznanie za piękne, oryginalne, najwyższej pochwale godne wykonanie potężnego arcydzieła Juliusza Słowackiego. W ciągu całych pięciu aktów nie zauważyliśmy ani jednego załamania akcji, ani jednego potknięcia się artystów, ani jednego wyjścia z świetnie przyswojonych sobie pamięciowo a przecież w „Lilla Wenedzie” tak trudnych ról.

Również reżyserja, dekoracje i kostjomy święciły swój zasłużony triumf.

W wypełnionym ponad brzegi teatrze

panował nastrój uroczysty i podniosły, wywołany potężną grą artystów w trafnie obsadzonych, czołowych rolach.

Wielkość poetycką Julj. Słowackiego uczczono należycie tem wyjątkowo świetnym przedstawieniem — niedoścignym wyżynom Jego genialnej twórczości i nieśmiertelnej w literaturze polskiej sławie Jego oddano na tej premierze prawdziwie wielki, pełen czci i najgorętszego pietyzmu hołd i uwielbienie.

Teatr Miejski pod dobrym i szczęśliwym znakiem, bo pod znakiem najwyższej poezji, rozpoczął swój sezon dramatyczny, oby więc mu się w całym tegorocznym sezonie działo i powodziło jak najlepiej.

„Lilla Weneda”, tak świetnie przez artystów naszych wykonana i tak naprawdę piękna i potężna tragedia Juliusza Słowackiego, ściągnie z pewnością do Teatru Miejskiego całą lepszą strawę spragnioną publiczność, aby ją nasycić trwałszymi i silniejszymi wrażeniami. Potężne dzieło dramatycznego geniuszu Julj. Słowackiego w całej pełni zasługuje na to, by je nie tylko z książki, ale i ze sceny poznał każdy mowę i literaturę swoją szczerze miłujący, prawdziwy Polak.

Nadzwyczajne zebranie Tow. Czeladzi kat.

Dnia 28 bm. odbyło się w Domu Czeladzi nadzwyczajne zebranie wymienionego towarzystwa, któremu przewodniczył prezes p. Lewandowicz. Po zagajeniu, przystąpiono do uczczenia 25-letniej przynależności do towarzystwa członka p. Boruckiego. Do jubilatki przemówił prezes p. Lewandowicz, podnosząc jego cnoty obywatelskie i gorliwą 25-letnią pracę dla dobra towarzystwa, któremu zawsze świecił przykładem. Jubilatowi składano życzenia, między innymi też przedstawiciel „Dz. Bydg.” Prezes, imieniem towarzystwa, wręczył p. Boruckiemu dyplom honorowy. Wzruszony do łez jubilat w serdecznych słowach dziękował za te dowody uznania, apelując do młodzieży czeladniczej, aby stała wiernie przy swoim sztandarze. Następnie p. Lewandowicz wygłosił odczyt pt. „Historja pieniądza”, po którym nastąpiła dyskusja na ten temat.

Dnia 2 października odbędzie się w Resursie Kupieckiej zabawa jesienna, urządzona przez Towarzystwo Czeladzi, na której będą żegnani koledzy powołani do służby wojskowej. Goście mile widziani na zabawie, która zapowiada się znakomicie. Pre-

zes zachęcał członków do liczego uczęszczania do teatru, gdyż teraz zapowiedziane są sztuki pouczające, z których można wiele skorzystać, zwłaszcza, że dyrekcja, wchodząc w położenie rzemieślnika, udziela znacznych zniżek towarzystwu.

Dom Towarowy chcąc zachęcić do kupowania towarów w składach polskich, przyrzekł towarzystwu udzielić odpowiednich zniżek, dając dobre towary po niskich cenach, zamiast tandety, kupowanej u żydów. Dalej prezes zachęca członków do zapisywania się na kursa dokształcające, jakie towarzystwo urządza, celem przygotowania członków do egzaminów mistrzowskich. Każdy członek składa 10 złotych kaucji, które w razie opuszczenia przez członka trzech wykładów, przechodzą do kasy towarzystwa, gdyż Izba Rzemieślnicza, udzielając na kursa pomocy finansowej, musi widzieć rezultaty. Kursy odbywać się będą wieczorami w Domu Katolickim. W drugiej połowie października czeladź katolicka przystępuje do wspólnej spowiedzi i komunji św. Odśpiewaniem pieśni wieczornej zakończono posiedzenie.

Co nam przyniesie październik? Miesiąc wrzesień jest czasem masowania się lata z jesienią. Skutki tej walki widoczne. Przepadł bez wieści różnobarwny tłum motyli; uwiędło kwiecie i liść już opada za silniejszym wiatru powiewem. Tegoroczny październik — jak przepowiadają znakomici astronomowie — przyniesie już ostateczne zwycięstwo jesieni. I zawyja wicherz wszystkimi jękami natury; wiedźma — jesień zarzuci na ziemię mgławicę swój welon z za którego nie wyjrzy ziołiste słoneczko, a drzewa ogołocone z liści, stać będą niby nagie szkielety, przemawiając do nas wyrazem skargi i smutku. I nie zdołamy prawie obronić się tym przykrym głosem i widokom natury: dusze nasze coraz silniej toczyć będzie zabójczy smutek. I czyliż my, Bydgoszczanie mielibyśmy ginąć w otchłani takiego stanu psychiki? Nie! Młody i pełen zapału Klub Wioślarski „Gryf” znakomicie zdaje sobie z tego sprawę i drugiego października urządza w „Starej Bydgoszczy” wielką zabawę, która będzie miała na celu wydarcie dusz naszych z zabójczych spon smutku i wprowadzenie ich na łono radości, tej „iskry bogów” — jak mówi Schiller.

Zapisy na francuskie kursy dla dzieci od lat 10—14, (prowadzone metodą szkolną, przez rutynowaną siłę nauczycielską) przyjmuje sekretariat Francuskich Kursów Rządowych w gimnazjum Kopernika, codziennie od 6—8. Lekcje odbywać się będą w poniedziałki, środy i piątki od godz. 5—6 i 6—7 wieczorem. Oplata 4 zł. miesięcznie, kwartalnie 10 zł. Równocześnie przyjmuje się zapisy na kurs początkujący dla dorosłych, oraz nieliczne wolne miejsca na kursie elementarnym, średnim i wyższym.

Zabawę jesienną urządza „Drużyna Sermiercza przy Tow. Powst. i Woj. Szwedero” w sobotę, 1 października br. w sali „Ogniska”, przy ul. Jagiellońskiej 71. Będzie przygrywała orkiestra jazzbandowa. Sermierze zapraszają do siebie wszystkich lubowników tańca. Początek zabawy o godz. 7. wieczorem.

Zmiana pociągów na bydgoskich kolejach powiatowych. Dyrekcja Bydgoskich Kolei Powiatowych podaje do wiadomości, że z dniem 1. października 1927 r. zmienia się odjazd pociągu:

Z Bydgoszczy do Wierzchucina na godz. 15.30, zamiast 15.30.

Z Bydgoszczy do Wierzchucina w środy i soboty na godz. 18.10 zamiast 18.58

Z Bydgoszczy do Koronowa w poniedziałki, środy i soboty na godz. 18.58, zam. 18.10.

Autobusy kursować będą tylko we wtorki i piątki i to:

Odjazd z Koronowa do Bydgoszczy o godz. 8.15 i 15-tej.

Odjazd z Bydgoszczy do Koronowa o godz. 12.15 i 17-tej.

Z Koła Absolwentów Szkół Handlowych. Dnia 26. bm. o godz. 8 wiecz. odbyło się w sali Harmonji przy ul. Marcinkowskiego walne zebranie pod przewodnictwem prezesa p. Łukowicza, przy udziale około 40 członków i kilku gości. Po przeczytaniu protokołu z ostatniego zebrania, nastąpił odczyt członka p. Hamana, p. t.: „Państwowy Instytut Eksportowy”, którego poważna treść bardzo dobitnie scharakteryzowała dążenie Państwa i polskiego kupiectwa ku udoskonaleniu handlu eksportowego. Odczytu wysłuchano z zainteresowaniem. Należy uważać za bardzo dodatni objaw, że członkowie w tym kierunku współpracują dla dobra i rozwoju swej organizacji. W komunikatach zarządu prezes przedstawił szereg nowo przyjętych członków, zawiadomił o zabawie jesienną, mającej się odbyć 1. 10. br. w salach Strzelni. Uchwalono między innymi również i program rocznego walnego zebrania na dzień 1. października br. Po omówieniu drobnych spraw administracyjno-organizacyjnych, prezes zakończył zebranie słowami: „Cześć zjednoczonym absolwentom!”

Kradzież. Stefan Napierała (Jagiellońska 2) zgłosił kradzież wózka ręcznego i drabinki.

Ujęto 2 osobników poszukiwanych przez sąd, 1 pijaka i 1 kobietę za przekroczenie przepisów obyczajowych.

Końcowe wyniki walk zapaśniczych w Resursie Kupieckiej. Rezultaty walk zapaśniczych ostatniego dnia wielkiego turnieju międzynarodowego przedstawiały się następująco: Walka o pierwszą nagrodę między Badurskim a Rogenbaumem zakończyła się świetnym zwycięstwem Badurskiego, który mając załżony podwojny nelson z szaloną siłą, przeciągnął swego przeciwnika przez głowę, kładąc go na łopatki. Walka ta nadzwyczaj gorąca emocjonowała publiczność i trwała 32 minut. Niemniej gorącą była walka o drugą premję między Frenklem a Mortonem; obaj zapaśnicy walczyli całą godzinę, nie osiągając rezultatu. Wówczas walka ciągnęła się dalej na punkty, przyczem po dalszych 15 minutach walki zwycięstwo przyznano Frenklowi. Trzecia walka o czwartą premję Gaburenko — Sam Sandi zakończyła się zwycięstwem murzyna parady z podwojnego nelsonu po 20 minutach. W boksie angielskim między Banaśkiewiczem a Sarakhi, ten ostatni w 8 rundzie się poddał, otrzymując poprzednio mocne uderzenie od Banaśkiewicza.

Po tych interesujących walkach odbyło się rozdanie nagród przez arbitra p. Lubuskę. Pierwszą nagrodę w kwocie 500 złotych oraz wstęgę honorową otrzymał Badurski; drugą w kwocie 400 złotych Rogenbaum. Trzecią nagrodę rozdzielono między Mortonem a Frenklem, każdy z dzielnych zapaśników otrzymał po 250 złotych. Piątą nagrodę w kwocie 150 złotych otrzymał Popławski, szóstą otrzymał Sam-Sandi a siódmą Gaburenko. W boksie drugą nagrodę otrzymał Banaśkiewicz, a trzecią Sarakhi. Z powodu nieszczęśliwego wypadku Zaremby z Czarną Maską, Zaremba niestety w walkach decydujących udziału brać nie mógł; napewno stanąłby on w rzędzie kandydatów ubiegających się o pierwszą nagrodę. Napływ publiczności był bardzo wielki, tak, że widownia była ściśle zapełniona. Zapaśników i dzielnego arbitra p. Lubuskę za dobrze zorganizowany turniej i miłe wrażenia odniesione na wieczorach zapaśniczych darzono hucznie oklaskami.

Wartość jednego grama czystego złota w dniu 30 września wynosiła 5 zł. 93,51 gr.

Baczność! Obywatele miasta!

W niedzielę, dnia 2-go października, stanie do kwesty ulicznej całe bydgoskie nauczycielstwo szkół powszechnych, poparte w swej zbożnej akcji przez młodzież kształcącą się w naszych szkołach zawodowych i wydziałowych, na rzecz „dziecka słabowitego, potrzebującego odpoczynku na letnisku w Jastrzębli”.

Spodziewamy się, że każdy dobry obywatel odda chętnie grosz ofiarny do puszek, a co najmniej nie okaże niechęci wobec tych, którzy za hasłem bratniej miłości zbiórkę urządzają.

Bydgoski Obywatelu! daj bez wymówki na „Opiekę”, Tow. Kol. Peryjnych w Bydgoszczy.

Ze sportu.

Jesienna święto sportowe młodzieży bydgoskich szkół średnich, odbędzie się na Stadionie Miejskim, o godz. 15-iej w niedzielę, dnia 2 października.

Udział w tych zawodach wezmą: Państwowe Gimn. Humanistyczne; Państw. Gimn. Klasyczne; Państw. Seminarjum Nauczycielskie; Miejskie Gimn. im. M. Kopernika; Liceum Handlowe. Wobec tak liczego udziału, należy się spodziewać na Stadionie dużej frekwencji sympatyków młodzieży.

Strzelanie huców szkolnych.

Strzelanie drużynowe huców szkolnych bydgoskich szkół średnich odbyło się w ubczwartek.

Pierwsze miejsce zdobyło Seminarjum Nauczycielskie, zdobywając 404 punktów.

Zawody międzypowiatowe. Dnia 2-go października odbędą się zawody międzypowiatowe (pow. Bydgoszcz, Szubin i Żnin) w następujących konkurencjach:

I. Pięciobój — (strzelanie 100 metrów, marsz 6 km., bieg 100 mtr., skok w dal, i rzut granatem (oburącz). Zbiórka zawodników dnia 2. 10. 27 r. na dziedzińcu koszar 62. p.p. o godz. 13.30.

II. Zawody lekkoatletyczne na boisku Szkoły Oficerskiej dla podoficerów. Zbiórka zawodników tamże o godz. 13.30.

III. Zawody strzeleckie indywidualne na 200 i 300 mtr.

IV. Marsz drużynowy i strzelanie na 200 mtr.

Przed konkursem polskich orkiestr wojskowych VIII. D. O. K

Konkurs muzyki wojskowych, który na obszarze VIII. D. O. K. w najbliższą już niedzielę, t. j. 2 października odbyć się ma, postawiony jest na zupełnie innych zasadach aniżeli konkursy odbyte w Bydgoszczy r. 1923. Wówczas do konkursu stawały wszystkie zespoły orkiestrowe, bez względu na obsadę, to znaczy czy orkiestrowa etatowa czyli piechotna, czy też nieetatowa (kawaleryjskich i artyleryjskich pułków).

Obecnie do konkursu stają tylko zespoły etatowe o pełnej obsadzie piechotnej, czyli tak zwanej harmonii, zawierające obok instrumentów blaszanych także instrumenta drewniane (flety, klarnety, oboje, fagoty i perkusje).

Dalsza różnica polega także i na tem, że kiedy poprzednio (r. 1923) do konkursu stawały wszystkie te zespoły w liczbie czterdziestu, t. j. 8 piechotnych (14 pp., 59 pp., 61 pp., 62 pp., 64 pp., 65 pp., 66 pp. i 67 pp.), 5 kawaleryjskich i 1 orkiestra marynarska i zespoły te grały w Bydgoszczy, wszystkie po sobie podzielone na dwie audycje przez dwa dni, to obecnie konkursy te mają się odbyć 2, 10. br. najpierw w poszczególnych dywizjach (jest ich trzy) t. j. dywizja XV. w Bydgoszczy (pułki 59, 61 i 62), w Włocławku (pułki 63, 67 i 14) i w Grudziądzu (pułki 66, 65 i 64). Zwycięzcy w tych dywizyjnych konkursach t. j. zespoły, które zdobędą pierwsze nagrody w każdej dywizji, mają się 9 października zjechać w Toruniu i tam dopiero nastąpi ostateczna rozgrawka o mistrzostwo na obszarze D. O. K. VIII. Konkursy w każdej dywizji mają być poprzedzone przedpołudniem popisami na dziedzińcu koszarowym z zakresu muzyki i t. p. wyszkolenia wojskowego.

Nie chcemy rozstrzygać tego czy takie rozbieżności biegu konkursu na poszczególne dywizje i ocena poszczególnych produkcji przez trzy odrębne komisje sędziów jest rzeczą praktyczną i celową, lecz nie możemy zrozumieć pobudek, jakimi się kierowano, że zespoły t. zw. nieetatowe, t. j. o obsadzie kawaleryjskiej od konkursu wyłączono. Wszak pamiętamy, że w poprzednich konkursach niektóre zespoły mimo, że nieetatowe chlubnie się odznaczyły i wysokie nagrody nawet zdobywały j. n. p. 15 p. a. p. w Bydgoszczy (kplm. Fronczyk) 17 p. a. p. Gniezno (kplm. Konieczny) 15 p. uł. Poznań (kplm. Paszek), lub 17 p. uł. Leszno (kplm. Dzidek).

Bardzo korzystnie zapowiadają się te konkursowe audycje pod względem ich programów. Niekiedy kapelmistrze zapowiedzieli w swych programach utwory, na których wykonanie, mogą się chyba tylko pierwszorzędnym zespołom filharmonijnym ważyć a mianowicie: pułk 61 gra Nowowiejskiego: „Swaty polskie”, pułk 59 daje pod nowym kplm. por. Skupieńskim program nader ciekawy, obejmujący rzeczy nie grane jeszcze w Bydgoszczy, j. n. p. Żeleńskiego uwerturę symf. „Tatry”, Chopina: Polonez „Esmol”, Chopina: „Walc cismol”; pułk 62 gra Nokowskiego przedudny poemat symf. „Step”; będzie to więc audycja ogromnej wartości artystycznej. Komisja sędziów, będzie miała bardzo trudne zadanie, by osądzić słuszny przydział nagród według walorów art. i sprawności wykonawczej każdego z konkurujących zespołów.

W skład jury dla bydgoskiego konkursu wchodzi pp. Winterfeld, Lewicki i dyr. Popławski, dyr. kons. z Torunia oraz kpt. Kosacki z Dębłina. Z. G. U.

SIERNIECZEK-KAPUŚCISKA. Zebranie plenarne koła Ch. D. Siernieczek-Kapuściska, odbędzie się w sobotę, dnia 1 października 27. r. o godz. 7. wieczorem w lokalu p. Szlagowskiego.

Z referatem przybędzie redaktor p. Leon Formański.

Z Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy.

Palestyńsko-Polska Izba Handlowa w Tel-Awiw informuje, że w Palestynie jest przy odpowiednich cenach i warunkach do bry zbyt na makuchy olejne do karmienia bydła. Wobec powyższego, winny firmy zainteresowane w eksporcie tego artykułu wysłać oferty swoje bezpośrednio pod adresem powołanej wyżej Izby, przyczem pożądane jest wymienić cenę możliwie cię tamtejszy port.

Przy imporcie kukurydzy i makuchów z Rumunii charakterystycznym jest fakt, że kupiectwo polskie postępuje się naogół pośrednictwem niemieckim, zamiast nawiązać bezpośredni kontakt z eksporterami rumuńskimi.

Celem zmniejszenia tego stanu rzeczy, wyłożyła Izba w biurze swoim zestawienie odnośnych firm rumuńskich, z branży zbożowej i handlu makuchami; zestawienie powyższe obejmuje tylko poważniejsze firmy i zostało nadesłane przez Konsulat Rumuński w Poznaniu.

Nowe prawa łowieckie.

Istnienie siedmiu ustaw łowieckich obowiązujących obecnie na ziemiach polskich utrudnia uporządkowanie spraw łowiectwa. Poza tym ustawy przedwojenne są dzisiaj przestarzałe wskutek zmian, jakie zaszły po wojnie w naszych zwierzostanach i w poglądach przyrodniczych na użyteczności lub szkodliwości poszczególnych rodzajów zwierzęcy. Ustawy przedwojenne są pozatem nieprzewidywaną zaporą w usiłowaniu ochrony zwierząt goryczek, rzadkich, będących dziś pomnikami przyrody, jak łos, bób, i inne.

Z tych względów Ministerstwo Rolnictwa opracowało nową ustawę, uwzględniła ją z drzewostanami najszerzego ogółu myśliwskiego, a następnie na konferencjach międzyministerjalnych osiągnęła zupełną zgodę innych ministerstw.

Projekt nowej ustawy przewiduje obwód łowiecki, na którym będzie wolno polować, na 100 hektarów, jako najmniejszą przestrzeń na której możliwa jest gospodarka łowiecka, oraz najkrótszy czas dzierżawy na 6 lat jako najmniejszą jednostkę czasu, podczas której można teren łowiecki prawidłowo zagospodarować.

W dziedzinie ochrony zwierzostanu projekt prawa łowieckiego wprowadza nowe, zgodnie z wymaganiami życia i możliwe do zmiany terminu ochrony, które obejmują również cały szereg zwierząt, uważanych dotąd za szkodniki lub drapieżniki.

Idąc z duchem międzynarodowych konferencji ochrony przyrody, projekt ustawy zakazuje używania sprzętu łowieckiego, narażającego zwierzę na męczarnie, oraz używanie wszelkiej trucizny. Bardzo ważne są ustępy, normujące wynagrodzenie szkód, wyrządzanych przez zwierzęce. Postanowienia karne odznaczają się sprawiedliwością w uszeregowaniu mniejszych i większych wykroczeń łowieckich.

XVI. Loteria Państwowa.

Losy do I. kl. XVI Loterii Państwowej zostały już wydane. Plan tej loterii jest korzystniejszy od poprzedniej, gdyż mimo tej samej ceny (za los 40 zł. względnie w ciaratkach po 10 zł.) podwyższono wysokość, jako też ilość wygranych. Suma wszystkich wygranych tej loterii wynosi zł. 19.904.000 i rozdziela się na 130.000 tylko wypuszczonych losów. Jest 65.000 wygranych, zatem z drugiego losu wygrywa. Ciągnięcie I. kl. tej loterii wyznaczono na 10. listopada rb.

WYSTAWA RADJOWA
Warszawa, Dolina Szwajcarska
8-17 października. 21823

PROGRAMY RADJOFONICZNE.
SOBOTA, 1 PAŹDZIERNIKA.

WARSZAWA 10 Kw. 1111 m.
15.20-16.35. Przerwa.
16.35-17.00. Odczyt p. t.: „Twórcy odrodzenia współczesnej Italji — IV. — Mussolini” — wygl. prof. Wł. Dzwonkowski.
17.00-17.15. Przegląd wydawnictw periodycznych — omówi prof. H. Mościcki.
17.15-17.45. Program dla młodzieży: „O odlocie ptaków” — wygl. p. Wanda Prazmowska.
17.45-18.35. Koncert popołudniowy.
18.35-18.50. Komunikaty „P. A. T.”.
18.50-19.15. Odczyt p. t.: „Polska wytwórczość filmowa” — wygl. dyr. Aleksander Hertz.
19.15-19.35. Rozmaitości.
19.35-20.00. Odczyt p. t.: „Nowoczesne metody oczyszczania wody”. (Dział „hygiene”) — wygl. p. inż. Aleksander Szniol.
20.00-20.15. Komunikat rolniczy.
20.15-20.30. Przerwa.
20.30. Koncert wieczorny.
22.30-23.30. Transmisja muzyki tanecznej z „sali malinowej” Hotelu „Bristol”, w wykonaniu orkiestry Henryka Golda.

POZNAŃ 270,3 m.
11.00. Transmisja z otwarcia wystawy radiowej.
13.00-14.00. Notowania giełdy pieniężnej, zbożowej i towarowej. Koncert gramofonowy. Płyty z magazynu K. Kłosowski, Poznań, ul. 27 Grudnia 6.
17.30-19.00. Transmisja koncertu z kawiarni „Wielkopolska”.
19.00-19.10. Nadprogram i komunikaty.
19.10-19.35. 8-ma lekcja języka francuskiego, wyklada p. Omer Neveux.
19.35-19.55. Komunikaty gospodarcze.
19.55-20.20. Odczyt p. t.: „Dwaj magnaci wielkopolscy mecenasi nauk, Tytus i Jan Dzianyscy” wygl. dr. Wojtkowski.
20.30-22.00. Koncert muzyki lekkiej i pieśni.
22.00-22.40. Sygnał czasu.
22.30-24.00. Transmisja muzyki tanecznej z winiarni „Carlton”.

Z ŻYCIA TOWARZYSTW.

Bydgoskie Tow. Wioślarskie. We wtorek, dnia 4 października o godz. 8 wiecz. odbędzie się plenarne zebranie w sali hotelu Lengninga przy ul. Długiej. Upraszają się o liczne i punktualne przybycie.

Baczność „Sokół” III. IV. i V. Strzelanie ćwiczebne w sobotę, o godz. 2 popoł. na strzelniczy wojskowej. O gremjalny udział proszą Naczelnik „Sokoła” V. Radziński.

Towarzystwo Marynarzy w Bydgoszczy. Zebranie miesięczne w sobotę, 1. bm. o 19.30 w lokalu Resursy Kupieckiej przy ul. Jagiellońskiej. Na porządku dziennym bardzo ważne sprawy. Przybędzie delegacja z Inowrocławia, Gniezna i prezes głównego zarządu Poznań p. Lang. Upraszają się o jak najliczniejsze przybycie członków. Jednocześnie upraszają się byłych marynarzy o przybycie i ewentl. zapisanie się na członków towarzystwa. Zebranie zarządu o godz. 18.30.

„Halka”. W sobotę, dnia 1 października o godz. 8 wiecz. w lokalu p. Jarnatha, ul. Wały Jagiellońskie, nadzwyczajne walne i uroczyste zebranie, na które zaprasza wszystkich czynnych i nieczynnych członków zarząd.

Klub mandolinistów „Lutnia” — przypomina o wieczorku familijnym odbyć się mającym w sobotę, 1 października br. w Domu Czeladzi (przy dworcu). Początek o 8 wiecz. Osobnych zaproszeń się nie wysyła.

K. S. „Tęcza” przy Tow. „Jedność pod opieką św. Wojciecha w Bydgoszczy. Dziś, w piątek, 30. bm. o 8-iej wiecz. w lokalu „Złoty Róg” schadzka informacyjna.

Tow. Powst. i Wojaków Wilczak Okole. Upraszają się wszystkich druhów, by stawili się gremjalnie na pogrzeb s. p. żony naszego druha Deji w niedzielę, 2. 10. o godz. 16, ul. Grunwaldzka 149. Komendant Wojski.

Klub sportowy „Polonia” W sobotę, 1. X. w „Resursie Kupieckiej” o godz. 8 wiecz. zebranie informacyjne w sprawie wieczorka klubowego.

Związek Urzędników Kolejowych (Zrzeszenie zwrótniczych) odbędzie zebranie plenarne 3. 10. br. o 18 u p. Mellera, pl. Piastowski 2. **Tow. śpiewu „Lutnia”.** Dziś, w piątek o 8 wieczorem lekcja śpiewu w lokalu kol. Jarnatha, Wały Jagiellońskie.

Zebranie filji budowlanej Z. Z. Polskiego odbędzie się w sali Mellera przy pl. Piastowski 1-go października, (sobota) wieczorem o godz. 6-tej.

Związek Pracowników Kupieckich. Z okazji zjazdu przedstawicieli oddziałów w niedzielę, dnia 2 października urządzamy dla członków i ich rodzin w hotelu Lengninga wieczorek. Początek o godzinie 18-tej. Prosimy o liczny udział.

O. P. N. „Gwiazda”. Zbiórka I. i II. druż. w sobotę, o godzinie 7 wieczorem w sali parafjalnej. Zawody z K. S. „Astorja” na boisku Patzera, wobec czego komplet członków pożądany.

Baczność, Powstańcy i Wojacy Szwederowo. Zbiórka w niedzielę, dnia 2 października o godzinie 8.30 na placu Piastowskim celem wzięcia udziału w uroczystościach 5-lecia Tow. Powst. i Wojaków Jachoice, przybycie każdego członka w czapce woj. konieczne.

„Sokół konny”. W piątek, 7. bm. o godz. 7-mej wieczorem odbędzie się w „Resursie Kupieckiej”. Ze względu na ważne sprawy obecność wszystkich członków jest konieczna.

Baczność, Piekarze filji Zjedn. Zaw. Polsk. Zebranie plenarne odbędzie się w niedzielę, dnia 2 października o godzinie 3 po południu w lokalu p. Jaśniewskiej. Na porządku obrad referat sekr. okr. p. Derezińskiego, sprawa zabawy i inne bardzo ważne sprawy.

Baczność, Tow. Powstańców i Wojaków obwodu bydgoskiego! W niedzielę, dnia 2 paźdz. urządzają Tow. Powst. i Woj. Bydgoszcz-Jachoice uroczystość pięciolecia swego istnienia. Poleca się Tow. obwod. bydż. wziąć jaknajliczniejszy udział w tej uroczystości. Zbiórka w Jachicach o godzinie 8 rano lub też na placu Piastowskim o godzinie 8.30 rano.

Kalendarzyk zebrań Ch. Z. Z.

Zebranie zarządu okręgowego Chrześcijańskiego Zjedn. Zaw. odbędzie się w piątek, dnia 30 września br. o godzinie 7-iej w sekretarjacie, ul. Dworcowa 2.
Z powodu ważnych spraw, obecność wszystkich członków konieczna.
(—) F. Piotrowski, zast. prezes.

Zebranie Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, prac. cegielnianych firmy „Laminet” odbędzie się w sobotę, dnia 1 października 1927 r. o godz. 1.30 popołudniu w lokalu p. Feliskowskiego przy ul. Promenada.
O liczny udział członków uprasza zarząd.

Zebranie rzemieślników rolnych powiatu wyrzyskiego odbędzie się w niedzielę, dnia 2 października br. o godzinie 12.30 (po nabożeństwie) w Wyrzysku w Domu Polskiem.

Zebranie rzemieślników rolnych pow. mogileńskiego odbędzie się w niedzielę, dnia 2-go października 1927 r. o godzinie 10-tej przed południem w lokalu p. Gruszczyńskiego w Mogilnie, Rynek. Zarząd.

PŁODY ROLNICZE

Berlin dnia 29 września 1927.
Zboża i nasiona oleiste za 1000 kg. reszta za 100 kg.

Pszennica monagijska	253,00—257,00
wrzesień	270,50—270,10
październik	270,50—269,50
grudzień	272,00—271,00
Zyto marchwijskie	240,00—243,00
wrzesień	266,00—266,50
październik	249,00—247,50
grudzień	244,00—243,00
Jęczmień jary	220,00—225,00
Jęczmień zimowy	217,00—224,00
Jęczmień pastewny	—
Owies marchwijski	196,00—209,00
wrzesień	217,00—217,50
październik	—
grudzień	—
Kukurydza loco Berlin	193,00—195,00
Mąka pszenna	32,50—36,00
Mąka żytnia	32,50—34,25
Otręby pszenne	—14,50
Otręby żytnie	14,25—14,50
Rzepak	300,00—310,00
Groch Victoria	47,00—56,00
Groch jadalny polny	28,10—31,00
Groch pastewny	21,00—22,00
Peluszka	21,00—22,00
Bob polny	22,00—23,00
Wyka	22,00—24,00
Łubin niebieski	15,00—16,00
Łubin złoty	—
Seradela nowa	—
Makuch rzepakowy	16,00—16,40
Makuch lniany	22,40—22,80
Wyłoki suszone	—
Srót Soja	20,00—20,50
Płatki ziemniaczane	22,00—22,60
Ziemniaki młode białe	2,40—2,80
Ziemniaki złote	3,00—3,50
Ziemniaki fabryczne za 10 ^o mączki	0,12—0,13

Giełda warszawska

z dnia 28 września.
Papier państwowe i obligacje:

5-proc. pożyczka konwersyjna	000,00	061,00	062,00
5-proc. pożyczka prem. dol.	000,00	000,00	06,00
pożyczka kolejowa	000,00	000,00	102,50
pożyczka kol. konw.	000,00	000,00	058,00
pożyczka dolarowa	000,00	085,00	085,25

Akcje w złotych:

Bank Polski	143,00—100,00
Bank Dyskontowy	—133,50
Bank Handlowy	—123,00
Bank Zachodni	—22,50
Bank Zw. Sp. Zarob.	87,00—85,00
Elektryczność w Dąbr.	73,00—72,00
Częstocice	—03,00
Gosławice	—70,00
W. T. F. Cukru	05,15—4,80
W. T. Węgla	95,00—9,00
Nobel	47,00—46,00
Lilpop	30,00—29,00
Modrzejów	08,65—08,70
Norblin	—205,00
Ostrowieckie Zakłady	—90,00
Parowozy	52,50—53,00
Pocisk	02,80—02,60
Starachowice	63,50—66,00
Zieleniewski	—19,00
Zawiercie	—35,00
Żyrardów	16,50—16,75
Spirytus	—27,00

Bank Polski płacił dnia 30 września za:

dolary amerykańskie	8,88—8,87
funt szterlingów	43,33
franki szwajcarskie	171,73
franki francuskie	34,88
marki niemieckie	211,58
guldeny gdańskie	172,55
szylingi austriackie	125,64
liry włoskie	48,52

Cedula Urzędowa Giełdy Pieniężnej w Poznaniu.

POZNAŃ, dnia 29 września 1927 roku.
6 proc. l. zobow. Pozn. Ziem. Kredyt. 24,25
4° Pozn. listy zastawne przedwojenne 51,50
5 proc. Pożyczka premj. serja II. 59,—59,—
Bank Związku Spółek Zarob. I—XI em. 9,—
Hartwig C. I em. 49,—50,—
Herzfeld Viktorjus I em. 54,—52,—
Lubań, Fabr. przet. ziemn. I—IV em. 94,—
Dr. Roman May I—V em. 105,—107,—104,—
Pozn. Spółka Drzewna I—VII em. 1,—1,10
Unja (dawniej Ventzki) I—III ex kup., 24,—
Wytwornia Chemiczna I—VI em. 1,—

Stan wody w Wisle dnia 30 września rano: Zawichost 1.80, Warszawa 1.56, Płock 1.03, Toruń 1.14, Fordon 1.30, Chełmno 1.13, Grudziądz 1.43, Korzeniewo 1.79, Piekło 1.03, Tczew 0.84, Einlage 2.24, Schievenhorst 2.43.
Na górnej części Wisły przybór wody, na środkowej i dolnej bez znaczących zmian.

ODPOWIEDZI REDAKCJI.

Janówiec. K-ak. Wymyślaniem, albo puścią gadaniną nic nie zrobimy. Trzeba nam czynić.

**Komunikaty
Targu Poznańskiego.**

1. Firma wiedeńska chce importować z Polski świnie, i bydło żywe i bite.
2. Firma wiedeńska chce importować z Polski masło i jaja.
3. Firma turecka chce importować z Polski tekstylja, żelazo, stal, rury, oraz inne artykuły.
4. Poważny dom eksportowo-importowy w Londynie, ma zainteresowanie dla importu z Polski artykułów spożywczych, a mianowicie: wszelkie ziemiopłody, przetwory ziemniaczane, cukier wszelkiego rodzaju, czekoladę, mięso świeże, solone, mrożone, i wędliny, słoninę, jaja, spirytus oczyszczony, artykuły opałowe, odpadki, naft. olej gazowy, benzynę w trzech gatunkach, parafinę i wazelinę. Wszelkich informacji udziela Miejski Urząd Targu Poznańskiego, Głogowska 42.

We wrześniu rb., odbył się w Smyrnie (Turcja) targ, w którym, mimo, że był krajowy, wzięły czynny udział jako wystawcy firmy polskie, z przemysłu włókienniczego w Łodzi, w liczbie 20, które, jak się dowiadujemy, zawarły korzystne transakcje. Urząd Targu Poznańskiego komunikuje, iż podczas wystawy Przemysłu Hotelowego, Restauracyjnego i Cukierniczego, przybędzie z Wiednia fabrykant automatów do urządzeń bufetów, który pragnie oddać swe przedstawicielstwo na Polskę.

Osoby, mające zainteresowanie dla po-

wyższego przedstawicielstwa, zechcą zgłaszać się do Urzędu Targu Poznańskiego, Głogowska 42, celem otrzymania bliższych informacji.

Kredyty dla związków komunalnych

Rada Nadzorcza Banku Gospodarstwa Krajowego przyznała w dalszym ciągu cały szereg nowych kredytów na ogólną sumę o około 3 milj. zł. w złoże z wzięciem komunalnym miejskim, powiatowym i gminnym na całym obszarze państwa na różne inwestycje, jako to: budowę szkół, łaźni, rzeki, hal targowych, szpitali, dróg itp. W liczbie innych kredytów przyznano jeden milion złotych w złoże Główny na wykup gruntu, pomiary, brukowanie ulic, budowę szkół i elektrowni.

Dwujęzykowa księga adresowa Polski.

Zagranica coraz bardziej interesuje się naszym życiem gospodarczym. W zapoznaniu zagranicy ze stanem rodzimego przemysłu i handlu, pośredniczy Tow. Reklamy Międzynarodowej, jen. repr. Rudolf Mosse, które dzięki swej dwujęzykowej Księdze Adresowej Polski przyczyniło się do rozposzczernienia wiadomości gospodarczych o Polsce. Dział województw poznańskiego i pomorskiego zostanie oddany do druku w dniach najbliższych. Byłoby więc wskazane, aby zainteresowane firmy porozumiały się z redakcją Warszawa, Marszałkowska 124, w sprawie odpowiedniego umieszczenia ich adresów w oddzielnych branżach.

NA RATY

Ubrania - płaszcze damskie i męskie - ubranka - płaszczki kurtki astrachanowe, pluszowe, barankowe i inne

Towary bielizniane i pościelowe

LUCJAN SZULC

ulica Jana Kazimierza 2.

Na sezon jesienno-zimowy

polecam:

Materiały damskie na suknie, płaszcze i kostjomy,
Materiały męskie wszelkiego rodzaju od najsolidniejszych do najlepszych wyrobów bielskich

Firanki, kapy tjułowe, koldry watowane, dywany, derki, kocy, na konie, chustki,
Materiały bawełniane specjalność wyprawy

Tylko znane, dobre gatunki po bardzo przystępnych cenach!

F. Lewandowski, Bydgoszcz, ul. Długa 30, tel. 969.

Specjalny magazyn materiałów damskich i męskich, firanek i wypraw. (23059)

Zwracam uwagę na moje wystawy!

Napisowy wiersz tusty 20 groszy, każde dalsze słowo 10 groszy. 5 cyfr = 1 słowo - i, w, z, a = każde stanowi słowo.

DROBNE OGŁOSZENIA

Dla poszukujących posady 20% zniżki. - Drobne ogłoszenia przyjmują się do godziny 9 przed południem.

Zareczynny
z p. P. Redmerówna zrywam. Rataczak. (23102)

POLECENIA

Szlifiernia.
Brzytwy, nożyczki fryzjerskie 1,00 zł., 0,75 zł. i t. d. J. Switalski, ulica Poznańska nr. 6. (23006)

Centrale biuro
pośrednictwa majątków znajduje się tylko Dworcowa 69. Wielki wybór folwarków, kamienic, młynów, fabryk, gospodarstw. F-12216

Obuwie
najtańsze i najtrwalsze kupuje się u Eusiewicza. Idź na Pomorską 58 i przekonaj się, a będziesz zawsze zadowolonym. F-12296

Piękne
eleganckie i najmodniejsze kapelusze damskie można kupić niedrogo w firmie Leokadij Anielii, Toruń, Mostowa 25. Przerabiam kapelusze aksamitne i filcowe, ceny niskie. (23120)

SPRZEDAŻE

Folwarki
2400 mórg, 1030 mórg, 750 mórg, 500 mórg z młynem 300 mórg, 200 mórg, 100 mórg, kamienice, młyny, fabryki poleca biuro Centralne, Dworcowa 69, Nowakowski. F-12291

Sprzedam
gospodarstwo 50 mórg z budynkami przy stacji, lub wydzierżawię. Gdańska 60, Gordon. F-12285

Domy
gospodarstwa, składy poleca „Norma”, Gdańska nr. 24. F-12298

Wilo
z ogrodami, domy i kamienice z interesami przy wpłacie 12-40 000 zł na sprzedaż. Wiadomość Grundtke, Bydgoszcz, ul. Sniadeckich 33, róg Dworcowej. (F-12289)

Gospodarstwo
21 mórg przy Bydgoszczy żywy i martwy inwentarz, cena 12.500 poleca Kuratowski, Ogrodowa 2. F-12265

Dom
z ogrodem i dużym zabudowaniem, nadaj. się dla rzemieślnika lub spedytora zaraz tania na sprzedaż. Wolf, Grunwaldzka 124. (23074)

Sprzedam
dobrze prosperujący interes paszy dla koni w pełnym biegu z dobrą klientelą. Obrót miesięczny ca. 30.000 zł. Do objęcia potrzeba 16.000 zł. Zgłosz. pod „S. K.” do Dz. Bydg. (23085)

Skład
z 600 zł w centrum miasta wskazuje „Orient”, Lipowa 3. F-122295

Rower
w dobrym stanie korzystnie sprzedam. Kaszubska 32, m. 1 lewo. (23064)

Garnitur
trzciniowy, sypialnie, kuchnie, bufet i rozmaite inne sprzęty sprzedam. Ul. Długa 57, II p. lewo. 23065

Tanio
sprzedam heblarkę, heble, centryfugę, maszynkę i ostrego psa z budą. Ks Skarupki 13. (23894)

Prawie
nowy rower nęski z wolnym biegiem tania sprzeda Łokietka 15. F-12306

Korzystnie
do nabycia motor 2 P. S. 220 wolt i wóz do bydła. Emila Warmińskiego 4/5. 23122

Samochód
Ford typu 25/26 roku w dobrym stanie na sprzedaż. Zgłosz. do filii Dzień. Bydg. w Grudziądzu pod „Ford”. 23081

Maszyna
do szycia na sprzedaż. Wiad. Świętojańska 10, w mydlarni. (23097)

Ręczny wózek
jak nowy, o dwóch kołach i beczka do kapusty na sprzedaż. Józef Wiatr, ul. Lenartowicza 3, Szwedorowo. 23093

Pianino
mało używane, marki niemieckiej tania na sprzedaż. Keardt, Król. Jadwigi 4 b. (F-12303)

Piec kafłowy
do rozbiórki sprzeda korzystnie firma Paprzycki, Zbożowy Rynek nr. 3 (róg Bernardyńskiej). (23077)

KUPNA

Kurtkę
skórzaną brązową, dobrze utrzymaną kupię. Oferty z podaniem rozmiarów pod „Zyg. 101” do filii Dzień. Bydg., ulica Dworcowa 2. (F-12297)

Kupię
natychmiast dom z wolnym 4-5 pokojowym mieszkaniem. Wpłaty 10-15.000 zł. Oferty pod „Natychmiast” do filii Dziennika Bydg. Dworcowa 2. (F12304)

Kupię
majątek około 1500 mórg dobrej ziemi za gotówkę, okolica Tczew, Starogard Oferty do filii Dz. Bydg. Dworcowa 2 pod „Kultura” F-12235

POSADY WOLNE

Agentów
uczciwych, inteligentnych przyjmuję „Ostoja”, Król. Jadwigi 4. F-12237

Pomocnik
fryzjerski natychmiast potrzebny. Podwałe 20 (Plac Kościelickich). (23079)

Pomocnik
fryzjerski potrzebny. Kessin, Grunwaldzka 7. 23135

Pomocnik
fryzjerski potrzebny. Ul. Kujawska 117. (23123)

Czeladnik
młynarski młodszy potrzebny zaraz. Zgłosz. osobiste młyn Polko stacja kol. Radoszki pow. Brodnica. 23080

Biuralistka
początkująca, umiejąca pisać na maszynie potrzebna Zgłosz. tylko pisemnie K. Swierkowski, Jagiellońska 29. (23086)

Dziewczyna
przychodnia poszukuje. Sniadeckich 55, II p. l. (23110)

Dziewczyna ekspedjentka
do składu obuwia potrzebna zaraz. Długa 51. 23137

Pomocnika
fryzjerskiego poszukuje zaraz Jarzyna, Sniadeckich 9. (23117)

Ekspedjentka
do bławatów i konfekcji potrzebna. Długa 8 I p. 23114

Szofer
uczony ślusarz sumienny i uczciwy, któremu zależy na stałej posadzie jest zaraz potrzebny jako kierowca do autodoróżki. Zgł. uprasza się do Dz. Bydg. pod „Szofer 115”. 23115

Młody
czeladnik szewski i uczeń najchętniej z wioski potrzebny. Bydgoszcz, ul. 20 Stycznia 11 a. 23124

Poszukuje
biegłej ekspedjentki do składu rzeźniczego. Reflektuję tylko na pierwszorzędna siłę. Zgłoszenia Roman Pokora, Plac Teatralny 18. (23113)

Służąca
lub przychodnia która umie prać i gotować, z dobrimi świadectwami może się zaraz zgłosić. Mrozowa Św. Trójcy 5. (23103)

Młodsze
dziewczę do posyłek może się zgłosić. 3 Maja 16, II p. prawo. F-12288

Chłopak
do posyłek potrzebny. Omega, T. z o. p., Jagiellońska 11. 23038

Potrzebna
starsza rzetelna dziewczyna na zaraz bez spania. Kiałka, Jagiellońska 52 w podwórzu lewo p. 23112

Dziewczyna
modniarki wlad. językiem polskim i niemieckim o beznanej w pracach futrzanych poszukuje natychmiast. A. Boehlke, ul. Niedźwiedzia 4. (23116)

Ekspedjentka
pozostająca bez zajęcia do składu bławatów tylko w targowy dzień do pomocy potrzebna. O. Neuman, Wełn. Rynek 8. (23108)

Młody
pomocnik fryzjerski i uczeń potrzebny. Dutkiewicz, Wzgórze Dąbrowskiego. (23107)

Ucznia
krawieckiego przyjmie Malinowski, mistrz krawiecki, ul. Fordońska 76. F-12305

Służąca
rzetelna może się zaraz zgłosić. F. R. Napierała, Śląska 15. 23084

Dziewczyna
uczciwa, do wszelkich prac domowych, która w domu śpi, poszukuje zaraz Figy, Kordeckiego 7/10 wila, parter. 23101

POSADY POSZUKUJA

Gospodyni
szuka posady zaraz, może być jako wyrzycielka pani domu. Zgł. do filii Dzień. Bydg. Dworcowa 2 pod „N. C. 4”. (F-12249)

Kołodziej
sumienny, z dobrimi świadectwami, poszukuje posady w wielkim przedsiębiorstwie lub u stolarzy. Łask. oferty upraszam pod „M. Z. 78” do Dzień. Bydg. (23099)

Kucharz
dzIELny w swym zawodzie poszukuje posady w Bydgoszczy lub innym mieście. Pensja podług umowy. Zgłosz. do filii Dz. Bydg. Toruń, pod „Kucharz”. (23128)

DZIERŻAWY

Ubikacje
nadające się na składnicę warsztat lub jako ubikacje fabryczne w Bydgoszczy, z dużym podwórzem i ubocznymi przynależnościami zaraz lub później do wydzierżawienia. Zgł. upr. się pod „Ubikacje” do Dzień. Bydg. (22777)

Warsztat
do wydzierżawienia. Hetmańska 30, parter prawo (23109)

Dzierżawa
160 mórg pszennej ziemi na dogodnych warunkach od właściciela do oddania biuro Centralne, Dworcowa 69, Nowakowski. F-12292

Skład
szkła i porcelany w centrum miasta, z dwoma oknami wystawowymi, składający się z 4 ubikacji podwórza i piwnic zaraz do wydzierżawienia. Gru dźdz, Pańska 8, Grauke. 23082

Dzierżawy
150 mórg zaraz spieszenie do objęcia. Potrzeba 12.000 złotych. Druga 140 i 300 mórg bardzo korzystnie „Osada” Król. Jadwigi 13. (F-12303)

Skład
kolonialny z urządzeniem i przyległym pokojem w miejscu ruchliwym, nadającym się także na urządzenie filii zaraz lub później do wydzierżawienia. Wilczak, Nakielska nr. 122. (23119)

MIESZKANIA

Mieszkania
poleca korzystnie. Biuro Pośrednictwa „Norma”, Gdańska 24. Przyjmują się nowe zlecenia. F-12298

4 pokoje
z kuchnią korzystnie do oddania. Adres wskazuje biuro „Orient”, Lipowa nr. 3. F-12293

POKOJE

Pokój
umebl. dla lepszego pana do wynajęcia. Lubelska 33 II p. l. 23071

Pokój
umebl. zaraz tania do wynajęcia. Nowy Rynek 10 i piętro prawo. (23100)

Panienka
lub starsza pani może wspólnie zamieszkać. Wiad. Świętojańska 10, w mydlarni (23096)

Oddam
2 pokoje przy ul. Gdańskiej na jakiegokolwiek przedsiębiorstwo Wiad. Świętojańska 10, w mydlarni. (23095)

Pokój
do wynajęcia z całym utrzymaniem. Pomorska 67 III p. 23111

Pokój
z osobnym wejściem zaraz do wynajęcia. Przyrzeczne 2. (23067)

Pokój
umebl. z osobnym wejściem do wynajęcia. Pomorska 49-50, III p. lewo. F-12286

Pokój
do wynajęcia z oddzielnym wejściem dla solidego pana. Gdańska 47, 3 piętro oficyna. F-12290

Pokój
wspólny dla ucznia z utrzymaniem do wynajęcia. 3 Maja 16, II p. lewo. F-12237

Pokój
umebl. z elektryką zaraz do wynajęcia. Poznańska nr. 29, II p. prawo. 23087

Nocleg
do oddania. Steinke, ul. 3 Maja 17, I p. F-12310

Pokój
umebl. z osobnym wejściem do wynajęcia. Hetmańska 12, I p. l. (23300)

Agentura

„Dziennika Bydgoskiego”

Teofil Kaczmarek Toruń, Szeroka 43

Przyjmuje abonamenty oraz sprzedaż luźną.

z niewagi względnie oszczędności przeciw Bernardowi Brząkiewiczowi w Bydgoszczy, Bernardowa 6, z załem cofam i takowe niniejszem odwołuję.

Fr. Krasinski, kupiec
Bydgoszcz, Dworcowa 52.

Hipoteki

reguluje z dobrym skutkiem w kraju i zagranicą. St. Banaszak, obrońca prywatny, Bydgoszcz, ul. Cieszkowskiego 2. Telefon 1304. Długolletnia praktyka. (20330)

POLECENIA

Kapelusze wielki wybór, najnowsze fasony — ceny konkurencyjne — poleca Wytwórnia kapeluszy Kazimierz Seifert, Bydgoszcz Długa 65 (F22603)

Kapelusze męskie, damskie przyjmuje się do przeprasowania na najnowsze fasony Długa 65. (F22604)

Cebulki kwiatowe Haarlemskie jak: białoczerwone, tulipany, narcyzy, śnieżki etc. w pięknych kolorach polecam. St. Häusler, Bydgoszcz, Mostowa 9, telefon nr. 205. (F-12142)

Biletu wizytowe szybko, najtańszej wykonuje Drukarnia Śniadeckich 41. (22357)

Mebie w wielkim wyborze komplety pod gwarancją dębowe, jadalnie, sypialnie, kuchnie, szafy, krzesła, kanapy, łóżka, lustra najtańszej i najdogodniej sprzedaje Zieliński, Śniadeckich nr. 43. F-12233

Kapelusze Wielki wybór, najnowsze fasony, ceny konkurencyjne poleca Wytwórnia kapeluszy, Marja Karon, Szpitalna 5. (23069)

Kanapy łoża, materace, garnitury klubowe, stoły rozkładane, krzesła, biurka, poleca tania i na raty Tapicernia, Jagiellońska 4 drugie podwórze. 23061

SPRZEDAŻ

Gospodarstwo 77 mórg średniej ziemi na wsi wraz z żywym i martwym inwentarzem sprzedam lub wydzierżawię zaraz. Bliższej informacji udzieli A. Męclewski, Rogoźno Wielkie, ul. Kościuszki 14. (2322)

Majątki ziemskie, gospodarstwa i młyny poleca „Polonia“ Bydgoszcz, Dworcowa 17, tel. 698. Nowe zlecenia pożądana. (17443)

Dobre i korzystne. Piękna resztówka 280 mórg, ze zbiorami i kompletnym inwentarzem 140 tys. zł., wpłata 90 tys. 260 mórg przy gimnazjalnym mieście ze zbiorami i nadkompletnym inwentarzem 150 tys., wpłata 100 tys. zł. 200 mórg, blisko miasta, ładne zbory, kompl. inwentarze 80 tys. zł., wpłata 45 tys. Piękna resztówka 120 mrg, 55 tys. wpłata do umowy, 110 mrg, buraczana 60 tys., wpłata do umowy, wszystkie pierwszorzędne majątki poleca i przyjmuje biuro „Pogoń“, Dworcowa 80, tel. 1815.

Dom frontowy, 3-piętrowy, nowoczesny, 2 duże składy, 6 mieszkań 5-pokojowych i 4-pokojowych, parkiet, dwa piętr. oficyna, centrum 125.000. Dom 2-piętrowy, 6 mieszkań 5-pokojowych i 4-pokojowych, nowoczesna piekarnia, duży skład, ogród, garaż 56.000 i przejęcie długu amortyzacyjnego. Wile przy wpłatach 10.000 poleca Szarek, Dworcowa 90, telefon 1909. Nowe zlecenia pożądana. (F-12261)

600 mórg pszenno-buraczanej żytniej ziemi, bardzo dobre zabudowania, dobre inwentarze, blisko stacji, przy bardzo niskiej wpłacie natychmiast sprzedaje Jan Dejowski, Grudziądz, Plac 23 Stycznia 16, I ptr. (22627)

300 mórg ziemi buraczanej, 10 koni 26 sztuk bydła za 115.000 na sprzedaż. Pryl, Dworcowa 34. 23003

Eaczność! Sprzedam moje gospodarstwo w wielkości 31 mórg z łąkami z pełnym inwentarzem i ze zniwami podług umowy w wsi Osie wybudowane pow. Świecie. Sprzedaje z powodu większego nabycia. Maksymilian Bocian, Osie-wyb., pow. Świecki, poczta Osie Pomorsze. (23019)

Gołciniec kolonjalny z kompletem urzędniem, w dobrym punkcie, bogatej okolicy, bez konkurencji, przytem 6 mórg ziemi pszennej, z inwentarzem żywym i martwym, sprzedam zaraz za 10.000 zł. Jak również wiele innych poleca i przyjmuje świerze zlecenia biuro „Pogoń“ Dworcowa 80 Telefon 1815.

Dom z interesem kolonjalnym, stajniami i z wszelkimi wygodami, podwórzem, osobnym wjazdem i t. d., 4 morgowym ogrodem z drzewami owocowymi, nadający się na każde inne przedsiębiorstwo, wprost od właściciela za gotówkę na sprzedaż. Stan. Handke Zbyszyn, Marszałkowska nr. 72. (22598)

Kamienica z sadem w śródmieściu Bydgoszczy sprzedam za 60.000 zł. Zgłosz. poste restante Margonin 100“. (22659)

Rzeźnictwo z całym urządzeniem, dobrze prosperujące 6-7 świni tygodniowo, z powodu stosunków rodzinnych spiesznie sprzedam. Gdzie wskaże Dzień. Bydg. 23063

Dom przytem dwa morgi ogrodu, oraz dobrze zaprowadzony skład białawców, w dużej kościelnej wiosce z powodu choroby korzystnie na sprzedaż. Gdzie, wskaże Dz. Bydg. 23034

2 domy w Rynku w każdym zaprowadzony interes, na sprzedaż. Oferty pod „K.“ 3“ do Dz. Bydg. (22767)

Dom z sklepem 25-50.000 poleca Klabor, Dolina 17. 23026

Skład kolonjalny z towarami i urządzeniem, 2 pokoje i kuchnia, z powodu wyjazdu sprzedam za 3000 zł, byle zaraz. Adres wskaże Dzień. Bydg. (22965)

Rzeźnictwo sprzedam od 1 października z mieszkaniem. Władomów w filji Dz. Bydg. Dworcowa 2. (12-60)

Dekart na sprzedaż nowy najmłodniejszy (turkowska kasta). Grunwaldzka 122. Okolo. 23028

Maszyna parowa używana 120 P. S. na sprzedaż. Zgłoszenia do Friedrich, Młyn pod „Orlem“, Skórcz, powiat Starogard. (F-12264)

Fortepjan koncertowy, krzyżowy, krótki, czarny, sprzedam. Kościuszki 50, I ptr. pr. F-12247

Tanio na sprzedaż fortepjan mahoniowy, dobrze utrzymany. Adres wskaże filja Dzień. Bydg. Dworcowa 2. (12242)

Na sprzedaż. Motocykl N. S. U., 6 S. K. z biegami korzystnie do nabycia. Zgł. Inowrocław, ul. Poznańska 13. (22831)

Wóz na resorach oraz repositorem, nadający się na każde przedsiębiorstwo tanio na sprzedaż. Sienkiewicza 44, parter lewo. 22600

Bryczka (wołan) na parę koni na sprzedaż. Bydgoszcz, ul. Pomorska 49-50. F-12269

Sypialka debowa fornierowana tanio na sprzedaż. Stolarnia Król. Jadwigi 10. 23029

Futra męskie, dwa, okazyjnie sprzedam. Kwiatowe 9, I ptr. lewo. (F-11852)

Dwa mocne wozy fornalskie jeden z heł, wóz silny na resorach (platforma), wialnie do zboża „Tryumf“ sprzedaje Resztówka Mochle. (22884)

Freki dobrze polujące sprzedam. Myszkowski, Senatorska 9. F-12267

KUPNA

Za używane książki płacę gotówkę. Przyjmowanie prapremiary na wszelkie gazety. Wypożyczalnia książek, gazetarnia. Ul. Marcin-kowskiego 1. (12272)

Komin żelazny 20 do 30 mtr. wysoki, 35-50 cm. średnicy kupi Herkules. Dworcowa 77, telefon 1621. (F-12246)

Kupię maszynę do pisania systemu „Adler“ polską lub innego dobrego systemu. Oferty z podaniem ceny i warunków skierować do filji Dz. Bydg. Dworcowa 2 pod „Adler“. (F-12266)

Skład z urządzeniem, mieszkaniem lub bez celem kupna poszukuję przy ul. Gdańskiej, Dworcowej Długiej lub innej ruchliwej ulicy. Oferty pod „Skład“ do Dzień. Bydg. 23072

Poszukuję maszynę do więzienia, większą w dobrym stanie. Oferty składać do Dzień. Bydg pod „O. K. 40“ 23041

LEKCJE

Muzyki (fortepjan) udziela dyplomowana nauczycielka. Dorosłym kurs skrócony. Zacznie 3, I p. lewo od 2-5 godziny. 12277

Lekcje gry na fortepianie od początków do najwyższego wykształcenia. Jezierska, Sienkiewicza 18. 23036

Student Uniwersytetu Warszawskiego udziela lekcji i korepetycji w zakresie 8 klas. Kotlicki, Pomorska 65. F-12250

POSADY WOJNE

Posada stała dam za pożyczkę 1500 zł. Oferty proszę do filji Dzień. Bydg. Dworcowa 2, pod „Ezet“. (12106)

Czeladnik piekarski, obeznany z piecem patentowym i cukiernictwem może się zaraz zgłosić. Rafiński, Fordon. (22913)

2-go woźnicę poszukuje Antoni Piliński, fabr. muszard, Bydgoszcz, Nowy Rynek 9. Tel. 407. 22847

Furmanów do zwózki 200 mtr. budulec i 200 mtr. szczapów przyjmie Herkules, Dworcowa 77, tel. 1621. (12245)

Majstra maszynowego do maszyn obróbki drzewa, tylko dobra siła oraz stolarzy budowlanych przyjmie natychmiast. E. Pitak i Co., Fabryka wyrobów drzewnych Bydgoszcz, Zduny 18/19. (22842)

Biuralistka początkująca potrzebna od 1. X. 27. Pożądane życiorys i odpisy świadectw. Zgłosz. nadsyłać pod „Solidna“ do Dzień. Bydg. 22893

Poszukuje zaraz 2 dzielnych i sumiennych ludzi do podwórzka i do konf. Ignacy Nowak, Koronowo. (22917)

Szofer do Forda potrzebny zaraz. Józef Płoszyński, Mogilno Plac Wolności 11. 23017

Młodszy czeladnik piekarski potrzebny zaraz. Nowicki, Koronowo, ul. Farma nr. 7. (22879)

Poszukuje czeladnika introligator-skiego. Zgłosz. Plac Poznański 2. 23076

Młody czeladnik szewski potrzebny, ul. Gdańska 137. F-12226

Piekarz-cukiernik dobry fachowiec, mistrz niewykluczony, może się zgłosić zaraz. A. Swoński, Osie pow. Świecie. 23014

Na majątek na Kujawach poszukuje się zaraz lub 1. 10 dzielny, zdrowy, młodszy gospodarz, z dobrem gotowaniem i znajomością gospodarstwa wiejskiego. Oferty z podaniem wy magań i kopiami świadectw do Dz. Bydg. pod „Na majątek“. (22885)

Służąca potrzebna. Dworcowa 29, I. p. F-12274

Służąca potrzebna zaraz. Promenada 3, III ptr. prawo. F-12251

Młodsza dziewczyna do wszystkiego bez spania potrzebna. Janiszewska, Marcinkowskiego 11, II ptr. F-12256

Służąca potrzebna zaraz. Zgłosz. Cukiernia „Wielkopolska“, Nakło. (F-12271)

Dziewczyna do posługi może się zgłosić. Kordeckiego nr. 35a, II piętro lewo. 23049

Bony-frablancki poszukuje natychmiast dla chłopca dwuletniego. Zgł. pod adr. Drowa Krzymińska, Gdańska 42, od 3-5. 23023

Potrzebna uczennica do szydeła zaraz. Zduny 2, Czerwińska. F-12231

Uczeń piekarski do większej piekarni potrzebny. Oferty pod „P. M.“ do filji Dz. Bydg. Dworcowa 2. (12276)

Do kopania ziemniaków na akord każda ilość ludzi przyjmie maj. Czarnówka pod Bydgoszczą. 12262

Chłopiec silny potrzebny. Nakleńska 8. 23062

Dziewczyna lat 15-16 potrzebna. Sw. Trójcy 16, skład kolonj. (23075)

POSADY POSZUKUJĄ

Apteka Siła pomocnicza (żeńska) z kilkuletnią praktyką poszukuje posady zaraz. Miejscowość obojętna. Oferty pod „Apteka 40“ do Dziennika Bydgoskiego (22841)

Kursista handlowy do składu posady na 3 godz. po południu w biurze lub w innym zakładzie w Bydgoszczy. Of. do filji Dz. Bydg. Dworcowa 2 pod „R. H. 4“. F-12205

Ekspedientka do składu obuwia poszukuje posady. Oferty do Dzień. Bydg. pod „Obuwie 20“. (22920)

Córka kupca, poszukuje posady do składu, lub samodzielnego prowadzenia interesu. Może złożyć kaucję. Oferty do filji Dzień. Bydg pod „C. D. 6.“ (12332)

Handlowiec z kaucją do 2000 zł, lat 32 kawaler, prima świadectwa, poszukuje stałej posady w poważnym przedsiębiorstwie ewent. przyjmie bufet na własny rachunek. Of. do filji Dzień. Bydg. pod „Handlowiec“, (12280)

Czeladnik piekarski lat 40, powień swego zawodu, przyjmie posadę jako samodzielną lub pierwszą w większej piekarni od 10. X. lub później. Konstrukcja pieca i miejscowość obojętna. Zgł z podaniem penacji do Dz. Bydg. pod „C. L. 40“ (22991)

Osoba w średnim wieku poszukuje stałej posady. Samodzielną z dobrem gotowaniem. Oferty do filji Dz. Bydg. pod „Samodzielną K. S.“ 12255

Panienska prosi o laskawe przyjęcie do jakiegokolwiek pracy biurowej itp. jako początkująca. Zna cośkolwiek polską stenografię. Adres wskaże Dz. Bydg. 23020

Cukiernik poszukuje posady od 11. 10. 27 lub później. Oferty upr. się do Dzień. Bydg. pod „C. D. 12“. 23018

Poszukuje portjerstwa. Oferty pod „A. R. 19“ do Dz. Bydg. 23031

Konstruktor z kilkuletnią praktyką poszukuje stałej posady. Statyka, wytrzymałość materiałów, mechanika, elektrotechnika, rysunki, żelazne i lane konstrukcje. Oferty pod „Cremona“ do filji Dzień. Bydg. Dworcowa 2. (F-12278)

Szofer wyuczony i zarazem obeznany w ogrodnictwie, z dobrymi świadectwami poszukuje posady. Zgł. do filji Dz. Bydg. Dworcowa nr. 2, pod „G. P.“ F-12244

DZIERŻAWY

Restauracja z urządzeniem i dużymi ubikacjami w Toruniu zaraz do wydzierżawienia. Adres wskaże filja Dzień. Bydg. Toruń. (22955)

Rzeźnictwo z kompletnym urządzeniem wolnym pomieszczeniem w mniejszym mieście zaraz do wydzierżawienia. Of. do Dz. Bydg. pod „Rzeźnictwo 100“. (22899)

Poszukuje dzierżawy młyna wodnego od 15 do 50 ctn. na dobę, albo kupna dobrego wiatraka. Wawrzyn Klara, Szamotuły, Wodna 1 (Poznańskie). (22897)

Wydzierżawia spichrzę, biuro wraz z mieszkaniem w powiat. mieście, gdzie znajdują się wyższe uczelnie. Również jest do wynajęcia sklep z mieszkaniem, nadający się dla każdej branży. Interesa można każdej chwili objąć. Zgłoszenia przyjmuje: Maj. Byszewko poczta Gąsawa pow. Żnin. (22836)

Ubikacje obszerne w podwórzu, przedtem drukarnia, odpowiednie na składnicę lub t. p. natychmiast do wydzierżawienia. J. Paicher, Gdańska 136, I ptr. (22823)

Składowo małego z mieszkaniem lub bez w ruchliwej ulicy zaraz lub później poszukuje celem dzierżawy. Oferty do filji Dzień. Bydg. ulica Dworcowa 2 pod „K. J. 9“. (12275)

Stolarnia lokal nadający się na warsztat stolarski na Promenadzie do wydzierżawienia. Wiadomość ul. Kujawska 52. F-12252

Dzierżawa 23 mórg, przejęcie 4-4500 odda Kurnatowski, Ogrodowa 2. (F-12270)

Skład białawców i towarów krótkich wraz z mieszkaniem do wydzierżawienia zaraz. Do przejęcia podług inwentury. Z. Michalek, Wyrzysk, Rynek. 12279

MIESZKANIA

Mieszkanie 5-6 pokojowe w centrum miasta poszukuje. Oferty do Dz. Bydg. pod „F. G.“ 22764

Profesor gimn. szuka 4-pokoj. mieszkania z kuchnią, wprost od gospodarza. Plac czynsz za rok z góry. Zgłosz. F-a Pankau, Jagiellońska nr. 4. (23037)

Z powodu wyjazdu oddam 2 pokoj. mieszkanie z komplem. meblami prawie nowe. Adres wskaże filja Dzień. Bydg. Dworcowa 2. (F-12243)

POKOJE

Pokój meblowy, niekrepujący z utrzymaniem do wynajęcia. Sw. Jańska 20, parter lewo. (23136)

Pokój mebl. do wynajęcia, ul. Marcinkowskiego nr. 8b, II ptr. prawo. 22579

2 pokoje dobrze umeblowane, z urządzeniem kuchni i łazienki natychmiast do wynajęcia. Adres wskaże Dzień. Bydg. (22900)

Pokój dla solidnego małżeństwa lub 2 osób z utrzymaniem lub używaniem kuchni od 1. 10. do wynajęcia. Chopina 3, II ptr. Zgłosz. od godz. 4-5. F-12254

Pokój ładny do wynajęcia. Sienkiewicza 17, II ptr. prawo. F-12246

Pokój umeblowany do wynajęcia ul. Kolałtaja 10, ptr. lewo. F-12251

Pokój mebl. z utrzymaniem dla 2 panów oddaje. Marcinkowskiego 8b, I lewo. (23057)

Pokój mały, umebl. do wynajęcia Krasieńskiego 6, II lewo. (23058)

Pokój duży, słoneczny, elektr. światło, centr. ogrzewanie z niekrepującym wejściem dla 1 lub 2 panów do wynajęcia. Adres wskaże Dz. Bydg. 23073

ROZNE

Dla panny przystojnej i muzykalnej posiadającej piękne mieszkanie 4 pokojowe i 5000 gotówki poszukuje odpowiedniej partji Piotr Mrówka, Bydgoszcz, ul. Gdańska 24. (23030)

Dla przystojnej paniutki wykształconej posiadającej 2 kamienice i skład kolonjalny poszukuje odpowiedniej partji Piotr Mrówka, Bydgoszcz, Gdańska 24. (23051)

Dla jedynaczki młodej i bardzo przystojnej, ma tylko matkę posiada kamienicę i skład kolonjalny poszukuje odpowiedniej partji Piotr Mrówka, Bydgoszcz, ul. Gdańska 24. (23052)

Dla sympatycznej i wesołej panny lat 23 posiadającej mieszkanie pięknie umeblowane, fortepian, biżuterję, srebrna stolowa i gotówki 6 000 poszukuje odpowiedniej partji Piotr Mrówka, Bydgoszcz, Gdańska 24. (23053)

Dla panny młodej posiadającej dom i 30 mórg w mieście poszukuje odpowiedniej partji Piotr Mrówka, Bydgoszcz, Gdańska 24. (23054)

Pamiętaj, że przyszłe powodzenie twoje zależy przede wszystkim od dobrego ożenienia się lub zamążpójścia. Jeżeli nie masz odpowiednich znajomości, udaj się z całym zaufaniem do największego w Polsce biura pośrednictwa małżeństw „Matrymonjum“ w Warszawie ul. Nowogrodzka 36 Na każde listowne zgłoszenie natychmiast wysyła się kilkadziesiąt słownych ofert, szczegółowe informacje i fotografie pragnących wyjść za mąż lub ożenić się osób. Posiadamy setki listów dziękczynnych za uskutecznione małżeństwa. Warunki przystępne. Ścisła dyskrecja zagwarantowana. (18175)

Kawaler lat 27, katolik, posiadający dom z 2 dobrze prosperującymi składami, poszukuje dla braku znajomości pań, odpowiedniej partji w celach matrymonjalnych. Panie od 17 do 25 lat, z odpowiednim majątkiem, zechcą swe oferty wraz z fotografją złożyć do Dz. Bydg. pod „15.000“. Rzecz traktuje się honorowo. (22887)

Panie pragnące wyjść za mąż zwrócić się z całym zaufaniem do Centralnego biura kojarzenia małżeństw „Fenix“, Bydgoszcz, Król. Jadwigi 4, I ptr., oddział „Ostoja“. 23039

Dla inżynierów, lekarzy, urzędników, rolników, kupców, rzemieślników, robotników poszukuje panien z posagiem i bez. Centralne biuro kojarzenia małżeństw „Fenix“, Bydgoszcz, Król. Jadwigi 4, I ptr., oddział „Ostoja“. 23033

Panna lat 33, posiadająca piekarnię na wiosce, poszukuje odpowiedniej partji. Panowie posiad. również odpowied. majątek, racza swe oferty, możliwie z fotografją nadesłać do filji Dzień. Bydg. Dworcowa 2 pod „Przyszłość“. (12268)

Panna przystojna lat 30, średniego wzrostu rzymsko kat. posiadająca 2500 zł pragnie zapoznać mężczyznę w celu matrymonjalnym najchętniej rzemieślnika od lat 28-40, wdowiec z 1 dzieckiem nie wykluczony. Oferty upraszam z fotografją którą się zwraca do Dz. Bydg. pod „Idealna przyszłość“. (23023)

Kawaler lat 24, z zawodu ogrodnik poszukuje z powodu braku znajomości pań w celu matrymonjalnym. Panie z zamierzaniem do ogrodnictwa posiadające mniejszą realność gdzieby się dało założyć ogrodnictwo, racza swe oferty złożyć li tylko z fotografją pod „Ogrodnik 20“ do Dzień. Bydg. Rzecz traktuje się poważnie. (23021)

Kawaler lat 50, zdrowy i inteligentny posiadający dobrze opatrzone i dobrze prosperujące skład towarów krótkich i bielizny w Poznaniu poszukuje na tej drodze żony. — Panny lub bezdzietne wdowy w stosownym wieku z ekołowiek gotówką, mające zamiłowanie do tej branży uprasza się o lask. zgłoszenia, najchętniej z fotografją w pełnem zaufaniu zachowania dyskrecji pod „L. K. 50“ do Dzień. Bydg. (23024)

Dom handlowy. Proszę o podanie pretensji w sprawie majątku. Wszelkie wymagania są obecne. Ofertę proszę do filji Dz. Bydg. Dworcowa 2 pod „C. D.“ F-12259

10.000 dolarów wypożyczyć na pierwszorzędą hipotekę na 3-4 lata za odpowiednim oprocentowaniem. Oferty proszę pod „Kapitał“ do filji Dzień. Bydg. Dworcowa 2. 12273

Dnia 29. 9. 27 r. o godzinie 1.06 rano zmarł po długich i ciężkich cierpieniach opatrzony Sakramentami świętymi w 52 roku życia mój najdroższy mąż, nasz kochany i troskliwy ojciec, brat, zięć, szwagier, wujek i dziadek ś. p.

Anastazy Kinder

(Instruktor Szkoły Przemysłowej)

o czym donosi w smutku pogrążona

żona z dziećmi.

Pogrzeb odbędzie się w niedzielę, o godzinie 4 z domu żałoby ulica Mazurska 1. 23126

PROTOS

ODKURZACZ

zł. 395.00

Dogod. warunki płatności bez jakichkolwiek nadwyżek.

F. KRESKI

BYDGOSZCZ
Gdańska 7.

Otrzymałem telefon nr. 1082.

Polecam mój specjalny skład (23032)

octu, musztardy, esencji octowej oleji jadalnych i t. d.

JAN STELMACH, Kościelna nr. 1.

PRAKTYCZNE KURSY HANDLOWE

w m. ulica Chrobrego 7 (dom własny)

Oddział we Włocławku

(23035)

nauczają:

1. księgowości wszystkich typów
2. rachunków kupieckich i bankowych
3. nauki o handlu i prawa handlowego
4. korespondencji polskiej, niemieck., franc., angielskiej
5. stenografii polskiej i niemieckiej
6. kaligrafii (poprawianie charakteru pisma)
7. pisania na maszynach różnych systemów.

Dyrekcja: Jan Hennes.

Szanownej Klienteli podaje do łaskawej wiadomości, iż w sobotę, dnia 1 października br.

otwieram przy moim męskim salonie fryzjerskim salon damski.

Dziękując Szanownej Klienteli za łaskawę dotychczasowe poparcie mego zakładu, polecam się łaskawym dalszym względem. (23083)

Z poważaniem

W. Bernard, ul. Dworcowa 31a.

W dniu 28 bm. o godz. 15.45 podobało się Bogu powołać do siebie, po długich ciężkich cierpieniach, opatrzony Sakramentami św. moją najukochańszą żonę, naszą siostrę i ciotkę ś. p. (23118)

z domu Piłatów

Franciszka Dejowa

w 43 roku życia, o czym donoszą w ciężkim smutku pogrążeni

mąż, siostra, bracia i siostrzenka.

Bydgoszcz, Osie, Piwezyn, Borzechowo, Berlin.

Pogrzeb odbędzie się w niedzielę o godz. 16.30 z domu żałoby na stary cmentarz.

Kamiarnia „Bristol” Cukiernia

Mosłowa nr. 5.

właśc. Z. Ciupak.

Telefon nr. 756.

Dzisiaj w piątek 30 września 1927

Ostatni pożegnalny koncert

zespołu mandolinistów pod batutą kapelmistrza pana Zolotnikowa.

W sobotę 1 października

Wielki pomitalny koncert

orkiestry salon. p. bał. znanego i rolejce lubianego kapelm. p. Kłobuckiego.

Początek koncertu o g. 5.30 w.

Początek programu o g. 7 w.

(23109)

Licytacja.

W wtorek 4 października o godzinie 9 przed południem odbędzie się w piwnicach Urzędu Pocztowego Nr. 1 w Bydgoszczy (wchód od podwórza) licytacyjna sprzedaż zawartości pocztowych przesyłek niedorzecznych. Zawartość przesyłek składa się przeważnie z części starych ubrań i bielizny nowej oraz używanej maszyny do robienia lodów, książek do czytania i innych rzeczy. (23070)

Dyrekcja Poczty i Telegrafów.

Dom Agenturowo-Handlowy „OSTOJA”

Bydgoszcz, ulica Królowej Jadwigi 4

przeprowadza szybko i skutecznie przez sily rutynowane i fachowe następujące czynności i zlecenia w pięciu działach jak:

1. Pośrednictwo, majątków, domów, młynów, składów itp. odnajmowanie i wynajmowanie mieszkań.
2. Obrona prywatna i porada prawna, sprawy koncesyjne, podatkowe monopolowe, ściąganie należności itp.
3. Wszelkie sprawy wchodzące w zakres wojskowości i emerytalnych.
4. Wywiadownia handlowa przeprowadza szybkie i ściśle wywiady handlowe, nadsila informacji dyskretnych, pośredniczy w udzielaniu pożyczek pieniężnych.
5. Zlecenia handlowe i przedstawicielstwa.

Mamy nadzieję, że każdy z Szan. klientów po przekonaniu się o szybkości i skutecznym załatwieniu spraw przez nasze biuro, położy łaskawie z całym zaufaniem, gdyż powyższe przedsiębiorstwo jest nowością o podobnym rozległym załatwieniu czynności. (23040)

Kartoflarki Ventzkiego

Kultywatory, pługi, brony parowe i motorowe młocarnie „Flöthera”

Młocarnie 16490

Maneże Sieczkarnie

Wielki wybór części zapasowych — Maszyny rolnicze

Franc. Kloss i Syn, Bydgoszcz

Tel. 16-83. Gdańska 97. Zał. 1899

WARSZTAT INSTALACYJNY

20505

Roman Gonczewicz

RADIO

Bydgoszcz, Plac Wolności 1, telefon nr. 1124.

UBIKACJE

dla adwokata lub innego przedsiębiorstwa blisko sądu zaraz do wynajęcia

Pawłowski, Długa 17

23039

PORTER

(double brown stout)

Browaru Toruńskiego Tow. Akc., Toruń

poleca w beczkach i butelkach

FILJA Browaru Kuntersztyn Tow. Akc.

BYDGOSZCZ, ul. Pomorska 35. Tel. nr. 115.

18293

Niezrównanej dobroci

Aparaty radiowe

Słowniki — Akcesoria

Jeneralne przedstawicielstwo: Gdańsk, Vorstädtischer Graben Nr. 50

Formy do cementu

w różnych wielkościach oraz (229.9)

PRASU

poszukują za natychmiastową zapłatą

Bracia Schlieper

Bydgoszcz.

2 pomocników fryzjerskich

poszukuje zaraz 23016

Kubiszewski, fryzjer dla pań i panów, Czernsk, Dworcowa. (Pomorze).

Poljerów

na meble poszukuje J. Habermann, ul. Unji Lubelskiej 9/11. (22970)

Pomocnik handlowy

z branży kolonij-delikat., starszy dobieze polcony, któryby objął od 15. X. lub później bufet hotelowy na własny rachunek za kaucję, może się zgłosić.

Reflektuje się tylko na dobrą silę. Posada dobra i stała. Zgłoszenia z odp sem świadectw do ekspedycji „Dziennika Bydgoskiego” pod „B. K. 33”. (23033)

Wrócićem

Dr. Szymanowski

okulista 22919

Gdańska nr. 5.

Od 9—11 i od 3—5

po poł.

Przyjmujemy zamówienia na 22898

Kroczki karpia

wagi ca. 300 gr. dostawa w październiku.

Zarząd Gospodarstwa Rybnego Majętności Piotrkowice p. Mątwy (Inowrocław).

Zajęce

Rogacze

Jeńnie

Kuropatwy

po najwyższych cenach kupuje na eksport przy natychmiastowej gotówce 23055

F. Ziolkowski

Kościelna 11.

Telefon 1095

pryw. 224.

Restauracja leśna Smukała.

W niedzielę, dnia 2. 10. br.

wielka zabawa.

Orkiestra tow. „Sokół”. 23098

W niedzielę, dnia 2. 10.

świeże kiszki

wieprzowe nogi

własnego wyrobu, na które zaprasza F-12253

R. Jahne, Nakielska nr. 67, Restauracja pod Lipą.

Dzisiaj w piątek

koncertuje w naszym mieście

Józef Śliwiński

Szczegóły w afiszach.

23.32

Z dniem 1 października b. r. otwieram w Koronowie przy ul. Kościuszki nr. 8 (23092)

piekarnię.

Zadaniem mojem jest rzetelna obsługa i dobry towar. Proszę o łaskawę poparcie mego przedsiębiorstwa. Z poważaniem A. Urbanowski.

Okno

w sławowe

w rozmiarze 2,58/2,43 mtr., szkło kryształowe oraz

drzwi frontowe oszklone

3,35/1,30 mtr. wraz z żaluzjami sprząda natychmiast 23013

Magistrat miasta Mroczy.

Obuwie

dobre i tanie własnego wyrobu poleca

Konieczny, Plac Piastowski, Śniadeckich 22.

Aparat do powielania

lub 22968

aparatu do drukowania

maszynę do adresowania

poszukują

Bracia Schlieper, Bydgoszcz.

Do wynajęcia

duża ubikacja

13x6 znajdująca się na I piętrze w centrum miasta Bydgoszczy wprost od gospodarza. Wiadomość w Dzień. Bydg. 23088

Cena ogłoszeń: 20 groszy za wiersz szer. 33 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 50 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 90 gr., na dalszych stronach 75 gr. za wiersz szer. 76mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 20 gr., każde dalsze 10 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% zniżki. Przy powtórzeniu ogłoszenia udziela się rabatu. Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie zniżki upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy, Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank M. Stadhagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca, nakładem i czcionkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Redaktor odpowiedzialny: Henryk Ryszewski w Bydgoszczy.